

תּוֹשַׁע

SIVAN
TAMUZ

רֵאשִׁית

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU



Rozloučení s antikvariátem v Široké ulici. Foto Karel Cudlín.
(K textu na stranách 6–7 a 13.)

TEREZÍNSKÁ TRYZNA 2017

V neděli 21. 5. proběhla na Národním hřbitově před Malou pevností v Terezíně tradiční Terezínská tryzna. Vzpomínkovou akci organizuje Památník Terezín ve spolupráci s Ústředním výborem Českého svazu bojovníků za svobodu, Terezínskou iniciativou, Federací židovských obcí v ČR, Ústeckým krajem a městem Terezín. Záštitu nad konáním Terezínské tryzny 2017 převzal ministr kultury ČR Daniel Herman. Hlavní projev přednesl předseda vlády ČR Bohuslav Sobotka, na závěr zazněla křesťanská a židovská modlitba. *nm*

POSLANCI ODSOUDILI REZOLUCI UNESCO PROTI IZRAELI

Z organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO) se stává politická organizace a ČR by jí měla přestat platit příspěvky. Na tom se v úterý na návrh lidovců a ODS usnesla Poslanecká sněmovna. Zákonodárcům vadí další z protiiizraelských rezolucí UNESCO, která byla přijata začátkem května.

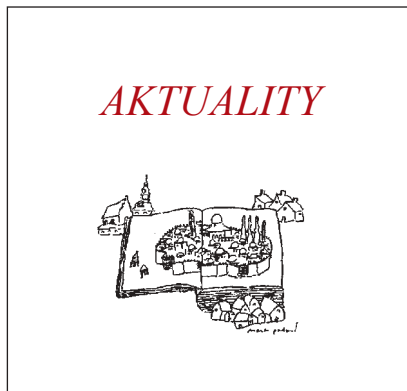
Usnesení, které považuje poslední rezoluci UNESCO k Jeruzalému za protiiizraelskou, vyšlo z návrhu místopředsedy sněmovny Jana Bartoška (KDU-ČSL). Pro usnesení hlasovalo ze 143 přítomných 82 poslanců napříč politickým spektrem, proti bylo 29 poslanců, především z řad komunistů. „Výkonná rada UNESCO dne 2. května schválila rezoluci, která se opětovně týká Izraele a zpočybňuje jedno ze základních práv každého státu. A tentokrát pod podivnou formulací, že Izrael nemá žádné právo na svaté město Jeruzalém, mu z ničeho nic odebrala právo na hlavní město,“ prohlásil Bartošek. „Je to pokus o delegitimizaci celého Západu,“ vyjádřil se k rezoluci poslanec Daniel Korte (TOP 09).

Rezoluce byla přijata 22 hlasy – muslimskými a arabskými zeměmi za podpory Číny, Ruska, Jihoafrické republiky, Vietnamu a Švédska. Deset zemí bylo proti rezoluci, mezi nimi USA, Velká Británie, Řecko, Itálie, Ukrajina a Nizozemsko. Dalších 23 zemí se hlasování zdrželo. ČR součástí výkonné rady není.

Českým poslancům ve středu 24. května večer poděkoval izraelský premiér Benjamin Netanjahu. „Rád bych poděkoval českému parlamentu za rozhodnutí nesouhlasit s rezolucí UNESCO, která neuznává izraelskou suverenitu nad Jeruzalémem,“ řekl Netanjahu během oslav 50. výročí znovusjednocení Jeruzaléma. *jd*

E-ŠKOLA LAUDEROVÝCH ŠKOL

E-škola je speciální výukový program Nadace Ronalda S. Laudera a pražských Laudеровých škol. Umožňuje studium judaismu a hebrejštiny dětem židovského původu, které mají zájem o židovské



vzdělávání, ale žijí mimo Prahu a nemají možnost navštěvovat běžnou výuku v Lauderových školách.

Studium v e-školce je určeno dětem ve věku 6–18 let (resp. od 1. třídy do maturity). Výuka probíhá v odpoledních hodinách a studenti se jí účastní on-line prostřednictvím vlastního počítače nebo zapůjčeného tabletu a sluchátek s mikrofonem. V jedné třídě je vždy maximálně 6 žáků podobného věku. Všichni se během výuky navzájem vidí, hovoří spolu nebo ve virtuálním prostředí pracují na nejrůznějších typech úkolů. Studium probíhá v češtině, ale je otevřené také zájemcům ze Slovenské republiky, popřípadě Čechům a Slovákům žijícím v zahraničí. V rámci programu e-školy nabízíme studium židovské výchovy, moderní hebrejštiny a angličtiny. Každý z těchto předmětů se vyučuje dvakrát týdně. Každá hodina trvá 45 minut.

Není nutné studovat všechny tři nabízené předměty, je však potřeba účastnit se obou týdenních hodin u zvoleného předmětu. Studium včetně studijních materiálů je zdarma, přihlášené děti se ale zavazují k pravidelné docházce do hodin. Zájemcům můžeme zdarma zapůjčit tablet. Všichni žáci na konci roku dostanou vysvědčení o absolvování kurzu. Během školního roku se studenti scházejí se svými učiteli v Praze – vždy v září při zahájení školního roku, v červnu při předávání vysvědčení a během jara při společném vikendovém šabatonu studentů e-školy a jejich rodičů.

Přihlášky do e-školy na školní rok 2017/18, prosím, zasílejte pomocí elektronického dotazníku, který naleznete na http://www.lauder.cz/es/eskola/es_zapis.html. Uzávěrka přihlášek je **18. června 2017**. V případě jakýchkoliv dotazů se obraťte na koordinátorku e-školy Terezu Gafnu Váňovou na e-mailu gafna@team.clicktobe.jewish.cz nebo na telefonu +420 777 700 858. *tg*

NOVÝ ŘEDITEL PAMÁTNÍKU TEREZÍN

Státní příspěvková organizace Památník Terezín má nového ředitele. Stal se jím

dosavadní vedoucí tamního dokumentačního oddělení Jan Roubínek, který 1. července ve funkci nahradí dlouholetého ředitele Jana Munka. Munk organizaci úspěšně vedl 27 let a vzhledem ke svému pokročilému věku požádal ministra, aby ho z funkce ředitele uvolnil. Nový ředitel J. Roubínek byl do své funkce jmenován ministrem kultury Danielem Hermanem v pátek 5. května při příležitosti slavnostního shromáždění k 70. výročí založení Památníku Terezín. Pětačtyřicetiletý Jan Roubínek vystudoval všeobecnou historii a historii Blízkého východu na Telavivské univerzitě v Izraeli a historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (hovoří plynule anglicky, hebrejsky a rusky). Svůj dosavadní profesní život strávil v různých pozicích ve Velké Británii a ve Francii, v Památníku Terezín pracuje od roku 2011. Je členem reprezentace Židovské obce v Praze. Je ženatý a má dvě děti. *pt*

MEETING BRNO

Po osmi desítkách let se v rámci festivalu Meeting Brno v moravské metropoli setkali a veřejnosti se při různých akcích představili potomci tří významných židovských rodin: Tugendhatů, Löw-Beerů a Stiassnych. Tyto rodiny se před válkou významně podílely na budování průmyslu v Brně i na Moravě a moravská metropole se do dnes pyšní trojicí vil, architektonických skvostů, v nichž jejich členové před válkou žili, než odtud museli uprchnout před nacistem. Potomci dnes žijí po celém světě: v Rakousku, ve Švýcarsku, v USA, Kanadě, Izraeli či v Jižní Americe a mnozí letos do Brna zavítali poprvé v životě. *br*

OBSAH

Sidra na tento měsíc **4–5**
Dvacet šest krásných let
 rozhovor s antikváři z Široké **6–7, 13**
Víc než jen pár much
 nový slovník moderní hebrejštiny **8–9**
Josi Klein Halevi: Jako ve snu –
sjednocení Jeruzaléma
 před 50 lety **10–12**,
Synagoga ve Starých Splavech **14–15**
Psát jako Roth **16**
Jiří Daniček: Čtyři básně **17**
Lékařem u perského šáha – J. E. Polak
mezi Prahou, Vídni
a Teheránem **18–19**
Izrael: Šest dnů po padesáti letech **21**
 Výběr z českých médií **22**
 Kalendárium **23**
 Zprávy, kultura, inzerce **24–26**
 Zprávy z obcí **27**
 Zprávy ze světa **28**

V roce 1963 se obrátila Artia, agentura zřízená československou vládou pro správu a obchodování s „kulturními ne-



Rychnovská synagoga z roku 1787.

movitostmi i movitostmi“, na brooklynského rodáka a majitele umělecké galerie v Londýně Erica Estoricka s dotazem, zda by měl někdo na Západě zájem koupit velký počet svitků Tóry, svezných za okupace z českých a moravských synagog do Židovského muzea v Praze a tam stále uskladněných. Podmínkou bylo, že kupující musí koupit celou kolekci Tór různého stáří i stavu, uskladněnou tehdy v Michelské synagoze. Eric Estorick nákup svitků zorganizoval a získal pro jejich záchranu i potřebné finance.

Výsledkem bylo, že v roce 1964 bylo z Prahy do Londýna vypraveno pět železničních vagonů s jedním tisícem pěti sty šedesáti čtyřmi svitky Tóry. Příjemcem byla londýnská Westminsterská synagoga. Při ní pak vznikl proslulý Memorial Scrolls Trust, instituce, která svitky spravuje, podílí se na jejich opravách, restaurování a zejména distribuci. Postupem času většina Tór našla své místo jako trvalá zápůjčka v židovských obcích či památnících šoa a dnes opět slouží svému účelu po celém světě. Největší počet se jich nachází ve Spojených státech. Zbytek je součástí malého mu-



Hosté na židovském hřbitově...

zea v sídle Westminsterské synagogy v Kent House, které kromě příběhu samotného připomíná také dějiny českých a moravských Židů.

RYCHNOV

Čas od času se členové některé z židovských kongregací, které takovou

Tóru užívají, vypraví do míst, odkud Tóra pochází, a vztah k její historii a osudu si konkrétně propojí i s místem, kde svitek vznikl pro potřeby již neexistující obce. Takové putování může být, je-li vedeno skutečným zájmem a s náležitou pozorností, hodně osobní a jeho průběh i výsledek ho značně odlišuje od obvyklé turistiky (i když nic proti ní).

Naposledy jsme se o tom mohli přesvědčit v Rychnově nad Kněžnou, malém městě, které díky Karlu Poláčkovi a jeho čtyřdílnému románu *Okresní město*, ale také mnoha dalším

NÁVRAT

jeho knihám, povídkám i novinářským textům známe, alespoň ti starší, hodně zblízka. V polovině května tam přijeli se svým rabínem Ronaldem Andro-



...a v synagoze před modlitbou mincha.

phym Židé z East Meadow Jewish Center, newyorské konzervativní kongregace. Jejich cesta vedla především Polskem a východní Evropou, kde před válkou žili jejich rodiče či prarodiče.

Ale do Rychnova je vedl neméně závažný důvod. Tóra, kterou East Meadow Jewish Center získalo z Westminsteru, pochází právě odtud.

SPOLEČNÝ KADIŠ

Návštěva to byla milá, nepříliš oficiální a už vůbec ne formální. Začala na radnici přijetím u starosty, který vyprávěl asi čtyřiceti hostům převážně kolem sedmdesátky, jak to ve městě chodí, o starostech a problémech, které tu jsou a které je třeba řešit. A ty to kupodivu zajímalo a následující diskuse byla živá a vtípná. V dobře opravené a udržované synagoze

potom pozdravili hosty zástupci pražské ŽO a Muzea Podorlicka. Mluvili o historii a také o zdejších významných židovských rodácích. Pan rabín toho věděl o Rychnově hodně. Během rozhovoru se ukázalo, že přečetl obě do angličtiny přeložené Poláčkovy knihy (*Dům na předměstí* a *Bylo nás pět*) a známý americký muzikolog a zdejší rodák Jan Löwenbach mu také nebyl neznámý. Nakonec jsme se všichni pomodlili minchu a pronesli společný kadiš za zdejší obec a všechny její bývalé členy.

Po zastávce u pomníku obětí šoa, umístěného před synagogou, navštívili hosté ještě židovský hřbitov. Je z něho krásný výhled na město, na velký zámek se zahradou, na náměstí s radnicí, na řeku Kněžnu a na vzdálenější hřebeny Orlických hor. V teplém a slunečném podvečeru se zdálo, jako by se zastavil čas, vlastně ne zastavil, ale vracel zpátky. Židé z New Yorku se v tom podvečerním světle proměnili v Židy, kteří tu kdysi byli a žili a mysleli si, že to tak bude i dál. Věřím, že alespoň na chvíli se tak cítili i naši hosté. Tak byli milí a skromní a vnímaví k tomu, co je obklopovalo.

A pak se čas zase dal do pohybu, rozloučili jsme se, autobus odjel a my jsme za ním mávali, jako mávají rodiče, když jejich děti odjíždějí na školní výlet. Nic z toho, co už se stalo, asi nejde vrátit, alespoň ne na tomto světě. Ale Tóra, která, jak víme, není z to-



Rychnovský zámek, pohled od židovského hřbitova.

hoto světa, se do Rychnova vrátila. Vzala na sebe podobu lidí, kteří přijeli a potom se vrátili domů.

TEXT A FOTO JD



Rabín kongregace East Meadow Jewish Center Ronald Androphy.

KORACH (4M 16,1–18,32)

Souvislost parašot *Šlach lecha* (o vyslání zvědů do Zaslíbené země) a *Korach* (o vzpouře proti veleknězi Aharonovi) není dána jen tím, že jedna paraša navazuje na druhou. Při výkladu Tóry se nelze vždycky držet zásady, že se její text neřídí časovým sledem vyprávěných událostí. V případě Korachovy vzpoury tomu tak není. Je důsledkem událostí, vyprávěných v předcházejícím oddíle. Vezmeme-li totiž v úvahu, co pro lid, jehož cílem bylo po východu z Egypta dobytí Zaslíbené země, znamenala zdrcující porážka, již utrpěl při pokusu ji dobytí, pochopíme, že alternativou byl už jedině návrat do egyptského otroctví. Na zvědi udělali největší dojem Anakové v Kirjat Arba (Chevronu), před nimiž si připadali titěrní jako luční kobylky, ale ti, kdo se Izraeli postavili do cesty, nebyli žádní obři, nýbrž Amalekité, sídlící na jihu země, a Kenaánci, sídlící u moře a při Jardenu. S Amalekity měl Jisrael dokonce válečnou zkušenost, poněvadž je krátce poté, co zázračně unikl faraonově vojsku, u Refidim porazil. Při tomto vítězství sehrála ovšem roli emuna, víra, že Bůh je v jejich nitru, kterou jim vléval do srdcí Moše.

Tentokrát je však varoval: „*Hospodin není ve vašem nitru, nikam nelezte a neпадnete před svými nepřáteli!*“ Oni však, ačkoliv truhla *Hospodinovy smlouvy a Moše nevytáhli z tábora, prosadili výstup na vrchol hory. A Amalekité, sídlící na oné hoře, a Kenaánci, sestoupili a bili je a rozprášili je až k Chorma.* Porážka jen potvrdila slova deseti z dvanácti zvědů o té zemi, že *lid, který ji obývá, jsou vynikající muži, s nimiž se nemohou měřit.* Jestliže však neobstáli proti Amalekitům a Kenaáncům, tím méně mohou spolehat své síly v měření sil s obry. *Tu celá obec propukla v hlasitý pláč a lid proplakal celou noc.* „*Kéž bychom poměřeli v zemi Micrajim, anebo alespoň v téhle poušti!*“ Již tehdy byla také vyřčena zásadní pochybnost o smyslu celého exodu, a padlo rozhodnutí o návratu. „*Proč by nás chtěl Hospodin vodit do země, kde bychom padli mečem a naše ženy a naše děti byly uchváčeny? Nejlepší pro nás bude vrátit se do Micrajim!*“

V jejich očích to nemohl být Bůh jejich otců, kdo jim sliboval život svobodných lidí ve vlastní zemi, ale Moše, vychovaný na faraonově dvoře. Proto také nebral v úvahu reálné síly národa, a co jim teď vlastně nabízel? *Vaše ostatky padnou v této poušti! A vaše děti budou v poušti*

KOMENTÁŘ K TÓŘE PRO TENTO MĚSÍC



M. E. Lilien: *Nosiči hroznů.*

pást a poneseš vaši nevěru po čtyřicet let, dokud vaše mrtvolky neztrouchniví v poušti! V rozhodujícím okamžiku je se svou vírou ve svého boha nechal na holičkách. *A jeden druhému řekli: „Určeme si vůdce a vrátíme se do Micrajim!“* Účet, který jim vystavili Amalekité s Kenaánci, byl jednoznačný: Nežli vymírat v poušti v naději, že se jejich dětem povede lépe, je rozumnější vzít zavděk otroctvím, které jim v Egyptě zaručovalo alespoň život.

Takové stavy národní malomyslnosti jsou v dějinách půdou pro lidi jako Korach, jemuž dosavadní vedení neposkytlo takovou kariéru, po jaké toužil. Můžeme se spolehnout na to, co mu řekl Moše: „*Poslechněte, prosím, Leviho synové! Je vám málo, že vás Hospodin, Bůh Jisraele, vydělil z obce Jisraele a připustil vás k sobě, abyste sloužili práci s Hospodinovým příbytkem a stáli před obcí a sloužili jim? A vy teď žádáte také kněžství!*“ Cíl, jež si Korach vytknul, byl omezený na kariéru velekněze, a proto také podsouval Mošemu a Aharonovi stejné ambice. Postupoval tak, že své stoupence hledal mezi těmi, kdo se cítili o svou kariéru připraveni jako on. Jeho přirozenými stoupenci byli Datan a Aviram, představitelé kmene Reuven, jehož tři koruny, prvorozenství, vlády a kněžství, byly rozděleny mezi kmene Josefa, Jehudu a Leviho. A množina prvorozených v každém

z dvanácti kmenů, které Moše nahradil Levity, tedy kmenem, k němuž patřili nejen Moše a Aharon, ale i sám Korach. Jenomže aby získal na svou stranu celý národ, zpochybnil paradoxně i roli velekněze, protože v Jisraeli *jsou všichni svatí a Hospodin je v jejich nitru*, takže jim nikdo nemá co rozkazovat. Že se do čela koalice nespokojenců postavil on sám, ho nijak nerušilo. Svou rovnostářskou ideologii používal jako politický prostředek k získání výnosné funkce nejvyššího kápa nad faraonovými otroky, a v politice účel světi prostředek. Nejpozoruhodnější na tom ale je, že Moše rabenu, když se mu nepodařilo oblomit vůdce vzpoury domluvou, přenechal jejich porážku Bohu. Kdyby tentokrát volal: „*Kdo je Hospodinův, ke mně!*“, připojilo by se k němu jen pár nejvěrnějších, a ani u nich si tím nemohl být jist. I čestnější politici než Korach se v takových situacích snaží zachovat si oblibu a vliv. Proto prakticky kolaborují s novým režimem, předpokládají, že se jejich faktický nepřítel dříve nebo později historicky znehozní. Tak se ostatně zachoval i Mošeho nejbližší spolek, jeho bratr Aharon, když lidu, aby získal čas, vyrobil zlaté tele. Neudělal to z prospěchářských pohnutek, ale poněvadž miloval a vyhledával mír.

Moše však nemohl čekat a řekl: „*Tímto poznáte, že mne Hospodin poslal učinit všechny ty skutky, a že to nevedlo z mého srdce!*“ *A stalo se, že země otevřela svá ústa a pozřela je a jejich domy a všechny Korachovy lidi a veškerý majetek. Oni a všechno, co měli, klesli zaživa do šeuolu, a pak je země zakryla a oni zanikli zprostřed obce.* Kdo si však troufne jako Moše volat Boha na důkaz své nevinnosti, když v ní sám nevěří? Tak se národy z malomyslnosti, provázející ztrátu iluzí, vzdávají nabyté svobody a stávají se obětmi kariéristů a demagogů, kteří nesledují nic jiného než vlastní prospěch z vlastního pocitu moci. Za očekávání, že se dříve či později nutně historicky znehozní, platí životy, ale jak tomu předejít, nelze-li spoléhat na sebe samé? Na to odpovídá Tóra a celá rabínská tradice Jisraele tím, že sebevědomí můžeme čerpat jen z jeho zřídla ve Svatém, budiž požehnán, jež zahrnuje i vědomí lidské nedostatečnosti. Pak se jako zázrakem otevře země a demagogové se zaživa propadnou do prázdnoty svých zhoubných ambicí. Toho jsme již byli tolikrát svědky, že je načase vzít rozum do hrsti.

EFRAIM K. SIDON

ZKOUŠKA CHARAKTERU**Behaalotcha (4M 8–12,16)**

Snad všichni známe chvíle, kdy se cítíme zoufalí, kdy sice víme, kde jsme a co chceme, ale nedokážeme nalézt způsob, jak toho docílit. Je pozoruhodné, jak Tanach dokumentuje temné okamžiky našich vůdců.

Nejlépe je zřejmě zobrazeno zoufalství Mojžíšovo ve chvíli, kdy se Židé při putování pouští věnovali své oblíbené činnosti: stížnostem na jídlo. Jako by zapomněli na otroctví, opájeli se vzpomínkami na ryby, na melouny, zeleninu a cibuli, které jedli v Egyptě. Hospodina to samozřejmě rozčílilo a Mojžíš se z toho naprosto zhroutil a stěžoval si Všemohoucímu: „Proč škodíš svému služebníkovi, proč jsem nenalezl milost v očích tvých, žes naložil všechn ten lid na mne? A jestli mi tohle děláš a nalezl jsem milost ve tvých očích, raději mne, prosím, zabij, ať se nemusím dívat na zlo, které mne potkalo!“ (4M 11,11–15)

Z dalších vzpomeňme na zoufalá slova krále Davida v žalmech, na Jeremjáše či na Elijáše.

Proč byli tito hrdinové Tanachu tak nešťastní? Protože judaismus je víra pro ty, kdo chtějí změnit svět. A to není obvyklé. Zatímco většina náboženství spočívá v přijímání světa takového, jaký je, judaismus je protestem proti stávajícím pořádkům ve jménu světa, jaký by měl být. Být Židem znamená usilovat o změnu. Jenže lidé nemají změny rádi – a proto připadal Mojžíšovi, Davidovi, Elijášovi a Jeremjášovi život tak bezúspěšný.

Mojžíš se snažil pomoci Izraelitům vytvořit společnost, jež by byla úplně jiná než ta v Egyptě: která by lidi osvobodila a vrátila jim důstojnost, nezotročovala by a neponižovala je. Ale lidem se tak stýskalo po starých jistotách, po rybách a zelenině, že Mojžíš zjistil, že bylo sice snadné vyvést Židy z Egypta, ale zbavit je toho Egypta, jež si stále nosí v sobě, je nanejdůležitější obtížné.

Elijáš se snažil přinutit lidi, aby nehledali jiné bohy než svého, král David se pokoušel přeměnit volnou konfederaci kmenů ve sjednocený národ a Jeremjáš usiloval o to, aby v politice se jednalo čestně, i když to znamenalo, že je nutné říkat lidem nejen dobré, ale i špatné zprávy. Pokoušet se o změnu je velká zkouška charakteru, ale právě taková snaha znamená být Židem.

(Z komentářů rabína Jonathana Sackse vybrala a přeložila A. Marxová)

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – červen 2017 – sivan – tamuz

Staronová synagoga

30. 5.	úterý	předvečer Šavuot	20.42 hodin
31. 5.	středa	1. den ŠAVUOT	19.30 hodin
1. 6.	čtvrtek	2. den ŠAVUOT	
		MEGILAT RUT	
		MAZKIR	11.00 hodin
2. 6.	pátek	večerní bohoslužba	20.46 hodin
3. 6.	sobota	NASO 4M 4,21–7,89	
		hf: Sd 13,2–25	
		mincha – perek 1	20.35 hodin
		konec šabatu	22.12 hodin
9. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
10. 6.	sobota	BEHAALOTCHA 4M 8,1–12,16	
		hf: Za 2,14–4,7	
		mincha – perek 2	20.40 hodin
		konec šabatu	22.19 hodin
16. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
17. 6.	sobota	ŠELACH LECHA 4M 13,1–15,41	
		hf: Joz 2,1–24	
		mincha – perek 3	20.45 hodin
		konec šabatu	22.24 hodin
23. 6.	pátek	předvečer Roš chodeš tamuz	
		večerní bohoslužba	19.30 hodin
24. 6.	sobota	ŠABAT ROŠ CHODEŠ	
		KORACH 4M 16,1–18,32	
		mf: 4M 28,9–15	
		hf: Iz 66,1–24	
		mincha – perek 4	20.50 hodin
		konec šabatu	22.26 hodin
25. 6.	neděle	2. den Roš chodeš tamuz	
30. 6.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
1. 7.	sobota	CHUKAT 4M 19,1–22,1	
		hf: Sd 11,1–33	
		mincha – perek 5	20.50 hodin
		konec šabatu	22.24 hodin

V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den a pátek maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

Ranní bohoslužby se konají každou sobotu a svátek od 8.50 hodin.

*Páteční večerní bohoslužby zde budou 2. 6. v 19.30 hodin
a 16. 6. od 19.30 hodin. 1. 6. mazkir v 10.45 hodin.*

Bejt Simcha

Kabalat šabat každý pátek od 18.30 hodin.



26 KRÁSNÝCH LET

Rozhovor s antikváři Romanou Nejdlovou a Martinem Krajičkem

MARTIN KRAJÍČEK (nar. 1958 v Praze) vystudoval Filosofickou fakultu UK, obor knihovnictví a vědecké informace. Po absolvování roku 1981 začal pracovat v antikvariátu v Dlážděné ulici, od jara 1991 do letošního dubna pak provozoval antikvariát a knihkupectví Judaica v Široké 7. Kromě této práce se věnuje hudbě (byl zakládajícím členem kapely Nahoru po schodišti dolů band a v současné době vystupuje s hudební skupinou Schodiště) a též sportu (cyklistice a běhu).

ROMANA NEJDLOVÁ (nar. 1968 v Domažlicích) se po maturitě odstěhovala do Prahy, vystřídalá řadu povolání, většinou v sociálních službách, od roku 1988 působila v antikvariátu v Dlážděné ulici a pak v letech 2010–2017 v obchodě svého životního partnera MK v Široké. Je autorkou rozsáhlé studie o Franzi Kafkovi (Amšel, syn Herrmanna Kafky, Praha 2013), dále se věnuje olejomalbě a ornitologii. Rozhovor s nimi přinášíme v době, kdy oblíbený antikvariát a knihkupectví čerstvě ukončily provoz.

Martine, co v sedmdesátých letech obnášelo studium knihovnictví?

Už od gymnázia mě bavila literatura, knihy, jejich výtvarná podoba a filosofie. Ale filosofie, to tehdy znamenalo hlavně vědecký komunismus, a tak jsem se raději přihlásil na knihovnictví, mimo jiné také proto, že mi řekli, že tam studují většinou holky (což se ukázalo být pravdou). Ze školy si pamatuji hlavně to, co bylo spojené s přednáškami profesora Františka Horáka. Byl to skvělý, ještě prvorepublikový odborník, který poutavě přednášel dějiny písma, knihtisku a knihovnictví. Byl autorem katalogizace starých tisků a prvotisků a z velké části se podílel na *Knihopisu*. Rád vzpomínám na jeho semináře v barokní pracovně Klementina. Studium jsem ukončil celkem úspěšně; dokonce mi nabídli, abych na fakultě zůstal pracovat jako asistent, jenže to mělo jednu podmínku: stát se kandidátem KSČ. A tak jsem to odmítl. Doktorát jsem získal později, v roce 1986.

Jak jste se dostal k práci v antikvariátu?

Velice jednoduše. Naše katedra byla v Celetné ulici, často jsem cestou domů

pokračoval přes Hybernskou a zamířil do Dlážděné do antikvariátu. A jednou tam visela ve výloze cedulka, že přijmou prodavače. Protože mě práce s knížkami bavila vždycky víc než katalogizace nebo bibliografie, nezaváhal



jsem a paní vedoucí Dagmar Tejnorová mě přijala.

Antikvariát v Dlážděné, to byl pojem.

Pro mě velká škola. V praxi jsem se poprvé setkal s knížkami, které byly na indexu, nedaly se půjčit v knihovnách a nesměly se prodávat. Když se zpracovávaly knihovny z pozůstalostí a objevily se tam knihy zakázaných autorů, měly se oficiálně dávat do makulatury. To se ale samozřejmě nedělalo; schovávali jsme je pro kamarády a pro spřízněné zákazníky, kteří nám pak na oplátku půjčovali přečíst samizdаты. V antikvariátu pracovali bezvadní lidé. Celou historii „Dlážděny“ sepsal tehdejší zástupce vedoucí Luděk Svoboda. Jeho vzpomínková kniha *Antikvariát a já* vyšla dokonce dvakrát, naposledy v roce 2013 v nakladatelství Kant.

Zajímavých zákazníků byla spousta, chodili tam jazykovědci, literáti, historici, malíři, grafici, herci... Nějakou dobu v Dlážděnce pracoval i Vlasta Třešňák. V oddělení grafiky seděl Mirek Slavík a ten kolem sebe sdružoval lidi z kapely Žabí hlen (ve které občas muzicíroval i současný zemský rabín Karol Sidon). Společnost to byla výborná! Z místa prodavače jsem brzy přešel do nákupu, naučil jsem se oceňovat knihy, dělat odhady, nakupovat pozůstalostní knihovny,

které někdy skrývaly úplné poklady. Poznal jsem tam svého pozdějšího kolegu v Široké ulici Honzu Besedu a později i Romanku.

Romano, jak vy jste se ocitla v Dlážděné?

U mě to bylo složitější. Po maturitě na gymnáziu v Domažlicích jsem se roku 1986 přestěhovala do Prahy a vystřídalá různá zaměstnání, většinou v sociálních službách. Poté, co jsem ukončila pracovní poměr v Psychiatrické léčebně Bohnice, kde jsem pracovala jako sanitářka na oddělení gerontopsychiatrie, zůstala jsem pár měsíců doma, abych si vyčistila hlavu. Pak mi ale došly úspory... a v Dlážděné ve výloze antikvariátu byl inzerát, že shánějí prodavače nebo prodavačku. Všechno tam bylo úžasné – svět sám pro sebe, kde mohl člověk zapomenout na to, co se děje venku.

Jaké nejzajímavější nákupy jste tam zažili?

MK: Asi nejzajímavější byl nákup souboru do té doby neznámých dvaatřiceti dopisů a dopisnic Franze Kafky z let 1922–1924 adresovaných rodině. To byla dramatická záležitost. Pana Čiháka předtím odmítly nejméně tři antikvariáty, pokaždé to bylo stejné. Když řekl, co nabízí, antikváři se domnívali, že se nejspíš zbláznil a dál se s ním nebavili. Pan Čihák získal Kafkovu korespondenci od vdovy po překladateli Karlu Projsovi. Kdyby byl pár let počkal, po pádu režimu by získal mnohem, mnohem víc...

Jakmile se rozkrliklo, co máme, začali se sjíždět karkologové z celého světa, včetně Klause Wagenbacha, a chtěli něco získat. Nakonec vše koupil Památník národního písemnictví a korespondenci zpracoval karkolog a překladatel Josef Čermák. Kniha vyšla až roku 1990 v nakladatelství Odeon pod názvem *Dopisy rodičům z let 1922–1924*.

Mít v ruce originály Kafkových dopisů byl pro mě jeden z nejsilnějších životních zážitků. Zaujalo mě, že na německy psaných dopisnicích vepsal adresu Staroměstské náměstí číslo 6 vždycky česky.

Dokdy jste tam pracovali?

MK: Antikvariát v Dlážděné ulici, který byl součástí národního podniku Kniha, ukončil provoz na jaře roku 1991. Prostřednictvím našeho kamaráda Honzy Šulce jsme se s Honzou Besedou v té době

dozvěděli o možnosti pronájmu prodejních prostor od pražské židovské obce v Široké ulici, z čehož jsme samozřejmě měli ohromnou radost. Začali jsme v březnu 1991, navezli staré regály z Dlážděnky a postavili dřevěné patro. Vitríny jsme získali ze zrušené expozice Památníku národního písemnictví. Dali jsme inzerát, že nakupujeme zboží, a už za dva měsíce jsme spustili obchod. Bylo to jako v pohádce...

Jak vás Staré Město přijalo?

MK: Výborně. Od počátku jsme věděli, že to bude antikvariát a knihkupectví s knihami s židovskou tematikou, která byla velmi vítaná a oblíbená a do té čtvrti patří. Obchod jako by běžel sám, lidé chodili, nabízel, prodávali, kupovali, zpracovávali jsme i celé knihovny. Vše se odehrávalo jen v kamenném obchodě, protože ještě neexistoval internetový prodej. Počítač jsme začali používat až koncem devadesátých let; že bychom přes internet prodávali knihy, to

chodívala vypomáhat, jen když Honza Beseda cestoval. V těch letech obchod žil, prodejna nikdy nebyla prázdná a zákazníci měli o knihy zájem.

MK: Například k nám pravidelně chodil profesor Goldstücker, vždycky zamířil do koutku s německými knihami, který byl dobře zásobený. Sám o svoji knihovnu několikrát přišel, a proto hledal knihy, které dobře znal. Když něco vybral, pokaždé nám k té knížce řekl krátkou historiku a rozloučil se. Některé autory, v té době pro mě neznámé, jsem si pak ihned dohledal a vždy to byl nějaký pozapomenutý pražský židovský spisovatel.

Stavoval se i Arnošt Lustig. Vždycky se radoval, že jeho knihy nemáme (že je tudíž lidé pořád čtou a neprodávají do antikvariátů). Někdy se zastavil i Jiří Pavel. Často nás navštěvovali členové židovské obce, zaměstnanci Židovského muzea a stálí zákazníci z bývalé Dlážděné.

ství. Zajímavé je, že krátce před tím, než jsme obchod zavřeli, přestal ze dne na den chodit a jako mávnutím proutku z ulic Starého Města zmizel.

Obchod s okny na Starý židovský hřbitov není tuctové místo. Jak jste ho vnímali?

RN: Měli jsme možnost pozorovat život židovské čtvrti a jeho staré obyvatele, kteří k nám chodili a snad si nás i oblíbili. Přímo v domě bydlí okouzující paní Marietta Šmolková, úžasná dáma, pěstitelka bramboříků a přítelkyně havranů. Kdysi v hojném počtu hnízdili na hřbitově. Paní Šmolková je znala důvěrně; vyprávěla mi, že když se vylíhlo mládě, ostatní ptáci hnízdo postupně navštěvovali, aby maličké pozdravili...

Jací ptáci nahradili havrany?

Do téhle čtvrti se nastěhovaly kavky. Když se setmí, stromy Pařížské ulice jsou jejich křikem plné. Před pár lety jsem volala do České společnosti ornitologické a snažila se zjistit, jak je to možné. Žádné racionální vysvětlení prý neexistuje.

Nakupovali jste a prodávali i hebrejské modlitební knihy?

MK: Ano, nakupovali. V devadesátých letech se hebrejské knihy objevovaly často a dobře se prodávaly i machzory. Roku 2000 se mi navíc povedl dobrý nákup. Pro knihy jsem jel do Vídně. Židovská obec tam vyřadila staré a poničené modlitební knihy a jednotlivé díly osvicenecké edice Hebrejské bible, která vycházela před 200 lety u Antona Schmidta. Bylo to mnohosvazkové hebrejsko-německé vydání v překladu Mosese Mendelssohna, přičemž německý text je psán Juden Deutsch, tedy německy, ale hebrejskými písmeny. Byla to dobrá metoda, jak nenápadně přejít od jidiš k němčině. Rád jsem tento překlad luštil, když jsem si slabikoval v duchu, skoro ničemu jsem nerozuměl, teprve polohlasem vyslovené německé slovo jsem pochopil. Svazky Tanachu a machzory jsme dávali do prodeje postupně, předtím jsem je totiž musel opravit nebo znovu svázat.

Měnili se turisté, kteří k vám do antikvariátu chodili?

MK: V devadesátých letech nakupovali hlavně Američané, a ti každou hebrejskou knihu starší než sto let brali jako vzácnost.

(pokračování na str. 13)



Svět sám pro sebe, kde člověk zapomíná na to, co se děje venku.

zpočátku nikoho nenapadlo. E-shop jsme zavedli až v roce 2010. Bylo to jednoduché a tržby se navýšily. Zákazníci si knihy objednali přes internet, pak je vyzvedli osobně nebo jsme je odesílali na dobírku. V době, kdy jsme s internetovým obchodem začínali, nás bylo asi dvacet. Dnes je internetových antikvariátů sto padesát.

Když jsme později začali prodávat vstupenky do Židovského muzea, odešel do předčasného důchodu Honza Beseda. Od té doby se věnuje hlavně své celoživotní zálibě: kolážím.

RN: Já jsem tehdy byla na rodičovské dovolené s dcerou a do antikvariátu jsem

RN: Zajímavý svým životním příběhem byl třeba pan Lemkin. Chodil pravidelně, dlouhých deset let však nepromluvil ani jediné slovo, jen mlčky listoval v anglických knihách. Jednou jsem jeho fence Wolfi nabídla vodu a to způsobilo, že úplně roztál a pustili jsme se do řeči. Přijel z Ameriky (jeho strýc Raphael Lemkin je autorem termínu genocida) a v Praze se mu zalíbilo natolik, že se tu usadil.

Svěráznou figurkou, známou po celém Josefově, byl pan Škoda, kdysi balič podniku Kniha. Krom toho, že nám nabízel všelijaké věci, které někde našel nebo dostal, byl ve spojení s mimozemšťany a předával nám jejich posel-

VÍC NEŽ JEN PÁR MUCH

První slovník moderní hebrejštiny je bez důkladné revize blamáží

Počátkem letošního roku vypustilo nakladatelství Lingea, zaměřené na prakticky orientované cizojazyčné slovníky a jejich elektronické verze, zprávu o tom, že na konci zimy vydá první český slovník moderní hebrejštiny. Na takovou novinu se čekalo roky – hebrejštiny byla pravděpodobně jedním z posledních jazyků srovnatelného významu, kterému v českém prostředí slovník doposud chyběl, což je vzhledem k poměrně silné novodobé tradici akademické hebraistiky, intenzitě kontaktů obou zemí i množství literárních překladů dosti překvapivé. Projektů takového rázu tu bylo v minulosti několik (na jednom z nich spolupracuje i autorka tohoto textu), žádný však nebyl doposud dotažen do konce. Že stávající slovník vůbec vznikl, je tedy už samo o sobě věcí nepochybně záslužnou. Jednosvazkový slovník o 40 000 heslech, inzerovaný jako slovník „praktický“, obohacený však o řadu odborných a technických termínů z vybraných oborů, budil naděje – třeba už proto, že u téhož nakladatele vyšla před několika lety pěkně zpracovaná hebrejská konverzace s malým slovníčkem.

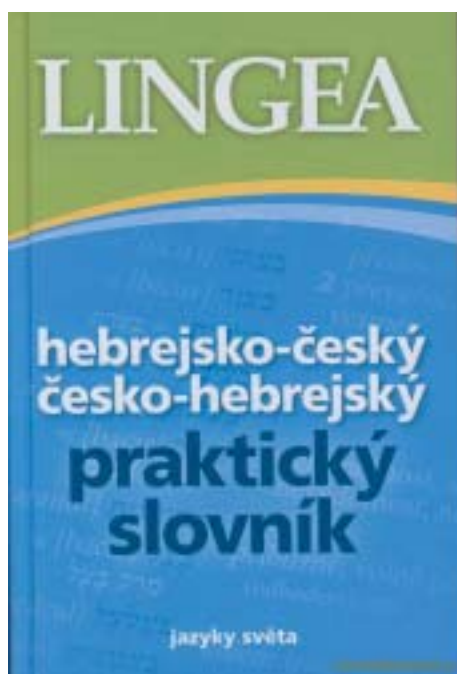
DAVKA!

Kterýsi známý mi doporučil, abych kvalitu slovníku prověřila známým hebrejským slovem DAVKA – frekventovaným a obtížně přeložitelným výrazem, který znamená cosi jako „překvapivé“, „přítom“, „naschvál“ či pěkně německé „ausgerechnet“. Výraz však kupodivu („*davka!*“) ve slovníku schází. Nezbylo tedy než podívat se mu na zoubek důkladněji.

Bližší ohledání však ukázalo nemalé množství chyb, nepřesností a vyslovených bot, které nejenže prozrazují základní neznalosti přinejmenším u některých spoluautorů slovníku (jejichž jména ovšem neznáme, jak o tom bude ještě řeč), ale především mohou cílového uživatele zavést zcela nesprávným směrem při snaze porozumět hebrejským textům či sám se srozumitelně vyjádřit. A to je u slovníku samozřejmě zásadní vada.

Na úvod předesílám, že následující recenze vycházela především z části hebrejsko-české a druhá část slovníku je zohledněna jen příležitostně. Příklady nedostatků byly excerpovány namátkou a uvádím zde pouze zlomek nalezených chyb.

Tyto chyby začínají už na rovině výslovnosti a transkripce do češtiny. Po vzoru některých „výukových“ slovníků se autoři (či snad samo nakladatelství) rozhodli uvádět u hebrejských slov pře-



pis. Potud v pořádku, byť hebrejštiny doplněná o samohlásky umožňuje člověku znalému písma přečíst výraz vždy správně – na rozdíl třeba od angličtiny. Uživatelé z akademického prostředí by mohlo dráždit, že se u nikoli zcela banální otázky pravidel transkripce neuvádí, z čeho autoři při přepisu vycházejí, což je přitom běžnou praxí třeba i u beletrie či populárně-naučné literatury. Tvrdit, že přepis se zkrátka drží fonetického klíče, nestačí – je třeba například zdůvodnit, jak se budou psát členy a další neodlučitelné výrazy. Ve slovníku se tedy můžeme setkat vedle sebe s psaním členu s apostrofem (*šen ha'ari*) i s pomlčkou (*Jom ha-Zikaron*). Nedořešené psaní *šva* na začátku slova zase vede k tomu, že tentýž výraz „žert“ je jednou ve slovníku přepsán

jako *bdicha* a podruhé jako *bedicha*. Horší už je, že autoři zjevně nevědí o jevu zvaném „vplížené patach“ a u slov končících na *ajin* píšou systematicky oddělující apostrof tam, kam nepatří (např. *mafri'a* místo *mafria*). Nevyřešené zůstaly případy, kdy se v hebrejštině objeví za sebou C a H, což při fonetickém přepisu do češtiny působí jako „ch“ (*michar* – „poledník“ – mělo by se snad raději přepsat např. *mitzhar*). Trapné je občasné popletení písmen šin a sin (výraz *sezam*, SUMSOM či lidově SUMSUM, je přepsán *šumšom*). Za hrubou chybu je třeba pokládat neznalost tzv. *kamec chatuf*, tedy přesně definovaných případů, kdy se znak obvykle užívaný pro samohlásku *a* má přečíst jako *o*. Vede to k tomu, že se ve slovníku objevují v transkripcích desítky nesmyslů typu *arla* místo *orla* (předkožka), *bechal zot* místo *bechol zot* (přesto), *machorat* místo *mochorat* (následující den, nazítří) anebo údajná dualita výslovnosti *kal i kol* (každý, všechen).

PLÝTVÁNÍ SYNONYMY

Slovník trpí také značnou nevyvážeností a chaotičností, pokud jde o množství nabízených ekvivalentů, jejich pořadí a případně číslování jednotlivých významových skupin – což jde snad na vrub odlišnému stylu práce jednotlivých autorů slovníku, chybí zde ovšem pevné vedení editora. A tak má například substantivum MEŠUGA uvedeno osm ekvivalentů (dva se opakují) rozčleněných do čtyř číslování významových skupin, když přitom by stačilo přeložit ho jediným výrazem – blázen. Podobné je to u výrazu BEEMET (opravdu), kde se objevují rovněž čtyři ne zcela jasně odlišené skupiny významů: „1. doopravdy, opravdu (ve skutečnosti), skutečně; 2. skutečně, opravdově, opravdu (nepředstíraně); 3. upřímně (otevřeně, popravdě); 4. čestně“, z nichž poslední tři lze vnímat přinejmenším jako sporné až zavádějící.

Jinde jsou ekvivalenty nerozčleněny do významových skupin, vršení překladů však budí neodbytný dojem nerozhodnosti, jako by snad měl tento „praktický“ uživatelský slovník suplovat synonymickou příručku (u substantiva KAAS je například uvedeno pět výrazů – „naštvanost, rozzlobenost, zlost, vztek, hněv“ – když při-

tom by bohatě stačilo jedno či dvě). Toto plýtvání synonymy nápadně mizí u opačného směru, v česko-hebrejské části, a bohužel tak leckde jinde, kde jsou autoři najednou skoupí a neprozradí mnohdy ani základní významy, jak uvidíme dále. Konečně mnohde není jasné, podle jakého klíče zvolili autoři toho či onoho hesla pořadí ekvivalentů – proč je DVORA přeložena jako „trubec, včela“, a ne spíše opačně? Proč je u slova MIKROFON na prvním místě uvedeno „štěnice“ a až na druhém základní význam, tedy „mikrofon“? Výraz ŠLIŠIJA, označující většinou trojici či trio, má významy ve slovníku naházené halabala, v nesmyslném pořadí a tentokrát bez číslování významových skupin, které by zde dávalo smysl: „švédská trojka, sex ve třech, trio, trojčata, trojice“.

Autoři slovníkových hesel nejeví ani velký cit pro stylové roviny obou jazyků. MIŠTATEF BIMSIBOT, tedy obyčejné „účastník večírků“, které ani nelze pokládat za zvláštní ustálené spojení, je přeloženo slangově jako „pařmen, kalič“. Něžný český výraz „milovat se“, pro který existuje přiléhavý hebrejský protějšek LAASOT AHAVA, je zase v česko-hebrejské části přeložen krkolomným a chladným LEKAJEM JACHASEJ MIN, tedy „mít pohlavní styk“.

CHYBY

Zatímco nad doposud vypočtenými nedostatky by se snad dalo přimhouřit oko, u následujících opomenutí či přímo chyb už není shovívavost namístě. Ve slovníku mnohde docela chybí základní významy slov: substantivum ALUF má uvedeno několik překladů včetně okrajových, chybí však mezi nimi „generál“. Výraz ŠAFAN je jistě v přeneseném významu „zbabělec, srab, srágora“ (byť míra expresivity zvolená autorem hesla je více než sporná), kde se ale uživatel dozví, že jde o savce známého v češtině jako daman, rozšířeného obyvatele mnoha částí Izraele? Adektivum PATETI má v dnešní hebrejštině pod vlivem angličtiny význam nejen „patetický“, ale také – a to běžněji – „trapný, ubohý“. Slovo HIGAJON je především „logika“, v běžném smyslu slova, ze slovníku

se však dozvíme, že znamená „zdravý/selský rozum“ (to by však muselo být v hebrejštině rozšířeno o další přívlastek, například HIGAJON JAŠAR).

K zavádějícímu až nesmyslnému výsledku vede, když se autoři slovníku nechají zmást nějakým idiomem – který ovšem samotný vynechají. MASECHET, hebrejské označení jednotlivých traktátů Mišny, ale také kabaretní revue či pásma, je zde přeloženo pouze jako „snůška (lží, nesmyslů)“ – přitom tento význam nese toto slovo právě jen ve spojení MASECHET ŠKARIM. Dobře známý výraz PARCUF označuje obličej (snad jen s trochu expresivním příděchem, blízcím se českému „ksicht“). Tento význam však ve slovníku zcela schází a na jeho místě se objevuje zcela zavádějící překlad „škleb“; snad i zde se autor nechal zmást idiomem LAASOT PARCUFIM, které lze přeložit nejlépe doslova jako „dělat obličej“, ale i „ksichtit se“ či „šklebit se“. Spíše nepozornost či neochota se zamyslet stojí za případy zbytečných chyb – JAM TICHONI nebude nikdy znamenat „středozemní“, ale vždy jen „středomořský“, a výraz IGUL je sice správně přeložen jako „kolečko“, dojem však kazí kontextová poznámka „např. salámu“ (to by se totiž řeklo hebrejsky PRUSAT SALAMI, v žádném případě ne IGUL).

Často ani není jasné, jak autoři dospěli k omylu. MEDUVLAL rozhodně neznamená „huňatý“, nýbrž „rozcuhaný“. VATIK je výraz, pro nějž čeština postrádá jednoduchý ekvivalent, dá se však přeložit mnoha způsoby (jako letitý, zasloužilý, služebně starší, starousedlík či veterán...), mezi něž však v žádném případě nepatří jediný zde nabídnutý překlad „vysoký (postavení, funkce)“. PARŠAN je skutečně „komentátor“, jak je uvedeno ve slovníku, hodily by se i překlady interpret či vkladáč, které zde nenajdeme; zato ale se tu objevuje nesmyslné „zastánce, obhájce (myšlenky)“. ŠIMURIM nejsou „zavařenina“, nýbrž konzervovaná či nakládaná potravina, a BAAL OCMA rozhodně neznamená „mocenský“, jak je zde uvedeno, nýbrž „mocný“. A nesmysly najdeme i v idiomech a vazbách: MAGIA LO se dá jednodu-

še přeložit jako „patří mu to“ či „zaslouží si to“ (v pozitivním, ale i v negativním smyslu), autor hesla to však otáčí a tvrdí, že výraz značí „hodný čeho, zasluhující si“. AMAD AL DAATO neznamená „prosadit se“, ale „trvat na svém“, a zcela běžné spojení EJN MA LAASOT... nelze bez dalšího chápat jako „Nezbývá, než... Není jiné řešení, než...“, nýbrž vyjadřuje se jím lakonicky: „Nedá se nic dělat.“

SOLIDNÍ REVIZE

A výčet by mohl ještě dlouho pokračovat. Jistě, dalo by se namítnout, že slovník obsahuje i kvalitně či alespoň průměrně zpracovaná hesla, kterých je většina. Jenže to nestačí. Dobrý slovník dělá jeho spolehlivost, a zde je bohužel příliš mnoho momentů, kdy hrozí, že s ním uživatel šlápne vedle. Což je o to horší u slovníku, který je pro české mluvčí jediný svého druhu – a o to hanebnější, dodejme, že se za něj požaduje přemrštěná cena; v kamenných knihkupectvích kolem 1200 Kč.

Na úplný závěr se sluší poznamenat ještě něco. Patří zjevně k politice nakladatelství Lingea, že autory svých slovníků neprozrazuje – za tímto svazkem stojí podle copyrightu „kolektiv pracovníků Lingea“. Snad protože chce nakladatelství budovat silnou značku, snad protože (ze zásady?) nespolupracuje s respektovanými jmény z akademické sféry, kteří bývají autory kvalitní slovníkové literatury nejčastěji (byť čestné výjimky samozřejmě existují, zvláště u malých jazyků), a spoléhá na to, že nahodile poskládaný tým lidí s velmi kolísavou a začasťe spornou znalostí jazyka dokáže dospět k obstojnému výsledku. To se bohužel nepodařilo, a blamáž s tím spojená padá v tomto případě na hlavu nakladatelství, nikoli konkrétních osob, které jsou za práci na slovníku skryty. A je to dobře – tito lidé byli (dost možná i za nevysoký peníz) zneužití ke spolupráci na projektu, který nebyl nikým zastřešen ani garantován a před vydáním se mu nedostalo solidní revize, jakou by si rozhodně zasloužil. Doufejme, že aspoň před zveřejněním plánované elektronické verze se jí dočká – a my s ním.

MAGDALENA KRÍŽOVÁ

JOSI KLEIN HALEVI:

JAKO VE SNU

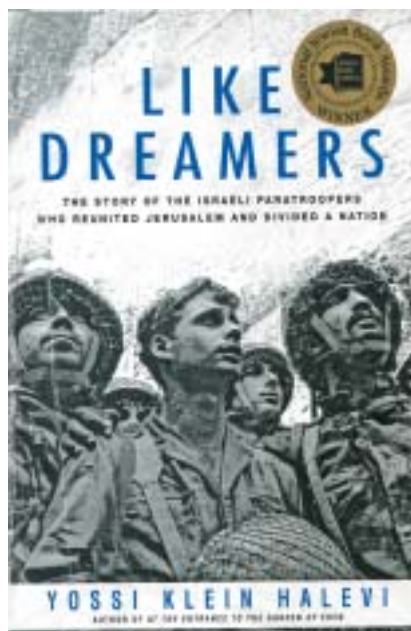
Následující ukázkou představujeme zatím poslední knihu americko-izraelského novináře a spisovatele JOSIHO KLEINA HALEVIHO. Jmenuje se *Jako ve snu*, anglicky vyšla roku 2013, hebrejsky nedávno a autor v ní na osudech sedmi výsadkářů, kteří se před padesáti lety v šestidenní válce v červnu 1967 podíleli na dobytí Starého Města v Jeruzalémě a dospěli až k Západní zdi, zobrazuje dějiny Izraele, jak se odvíjely od tohoto vítězství, považovaného mnohými za zázrak.

Radostnou atmosféru přijel z newyorského Brooklynu do Izraele vychutnat i tehdy 14letý Halevi se svým otcem, přeživším šoa, a právě tenkrát se rozhodl, že se jednoho vrátí a stane se Izraelcem. Svůj slib dodržel, přistěhoval se roku 1982. V Izraeli pokračoval ve své práci, stal se dopisovatelem amerických novin a jeho úkolem bylo mj. komentovat dění v židovském státě, vysvětlovat americkým čtenářům vnější a vnitřní problémy, které jeho společnost řešila a které už nijak optimisticky nevypadaly. „Na ulicích na sebe lidi křičeli kvůli Libanonu [tj. libanonské válce v roce 1982, o jejímž smyslu mnoho Izraelců pochybovalo]. Psal jsem o zakládání židovských osad na Západním břehu i o hnutí Mír nyní, které s osadami nesouhlasilo. Snažil jsem se naslouchat protichůdným pravdám, které hloubily propast mezi těmi, kdo považovali výsledky války roku 1967 za požehnání, a těmi, kdo je brali jako prokletí... Čas od času mě napadlo, že bych mohl pořídit rozhovory s veterány bitvy o Jeruzalém. Svým způsobem mohli za to, že jsem do Izraele přijel. Jak změnila válka jejich životy? Jakou roli sehráli ve snaze ovlivnit politické důsledky svého vojenského vítězství?“

Nakonec takovou novinářsky pojatou kroniku, sahající od šedesátých let minulého století do počátku nového tisíciletí podanou různými vypravěči a z různých úhlů pohledu, Halevi skutečně napsal. Byla to jeho třetí kniha a práce na ní mu trvala deset let; v přípravě fázi zpovídal nejen veterány, ale také jejich manželky, přátele a kolegy. Prostřednictvím vzpomínek těchto vojáků se dostal do prostředí kibuců, mezi zbožné Židy

do ješiv i mezi zakladatele židovských osad na Západním břehu, mezi sekulární intelektuály, umělce a podnikatele do měst, mezi izraelskou elitu i mezi fanatické odpůrce jakékoli možnosti židovsko-arabského pokojného soužití.

Autor se nesnaží „své“ aktéry hodnotit, usiluje jen o to, aby čtenáře zavedl do naprosto konkrétních prostředí a co nejvěrněji je a jeho protagonisty zachytil, což lze považovat za hlavní klad, ale



současně možná i zápor knihy, v níž se čtenář v mozaice příběhů a osudů občas mírně ztrácí.

Ukázku jsme vybrali z části popisující boje kolem Starého Města 6. a 7. června, kdy izraelští vojáci čelili jordánským dělostřeleckým jednotkám a 55. výsadkářská brigáda dostala rozkaz dobytí Staré Město. V úryvku vystupují parašutisté Arik Achmon, původně kibucník, jenž v sedmdesátých letech patřil ke spoluzakladatelům izraelského leteckého průmyslu; další kibucník, zpívající básník Meir Ariel, jenž zemřel roku 1999; velitel 55. brigády a pozdější velitel armádního štábu Mordejchaj (Motta) Gur a náboženský sionista Joel Bin-Nun, zakladatel osadnického hnutí Guš emunim. Dále rabín Cvi Jehuda Kook, představitel ješivy náboženských sionistů Merkaz Harav, duchovní otec hnutí Guš emunim, který

zemřel roku 1982, a Šlomo Goren, dlouholetý vrchní armádní rabín.

Ukázka začíná 6. června 1967 poté, co izraelští vojáci svedli s jordánskými jednotkami tvrdé boje na Muničnické kopci, když se snažili probít k obklíčené židovské enklávě na hoře Skopus. Další praporek dostal za úkol dostat se k Rockefellerovu muzeu před branami Starého Města a odtud k Olivové hoře. Pro potřeby *Rech* byl text krácen a mírně upraven. K tématu 50. výročí šestileté války viz též komentář na straně 21.

* * *

ODBOČKA NA OLIVOVOU HORU

Do zadního dvora Rockefellerova muzea vjel džíp a vystoupil z něj muž s jestřábím obličejem a prošeďivělými vousy: rabín Šlomo Goren, vrchní kaplan izraelské armády.

Tak tohoto *nudnika* jsme tu akorát potřebovali, pomyslel si Arik.

Rabi Goren strávil první den války na Sinaji. Jeho džíp dostal zásah, voják, který seděl vedle něj, zahynul. Pak se rabín doslechl, že do Jeruzaléma vyrazili výsadkáři, a rychle se vydal do bombardovaného města. V noci dojel k Motovu velitelskému stanovišti a požádal, aby se mohl přidat k vojákům, kteří měli prolomit obranu Starého Města. Posledních dvanáct hodin jezdil po bitevních polích, ostřelování nebral na vědomí.

Arik si ve skutečnosti Gorena vážil. Tenhle rabín měl kuráž. Po válce roku 1948 si na Jordánkách vymohl, aby mohl prohledat bojiště a pátrat po ostatcích izraelských vojáků. Kráčel po minových polích od jednoho balvanu ke druhému a sbíral části těl, aby je mohl pohřbít. Goren patřil k předním autoritám na náboženské právo a postaral se o to, aby to všichni věděli. S ostatními rabíny se neustále dohadoval o postavení a pocty. A teď tu stál, přesně tam, kde bylo jeho místo – rabín s hodností generála v první židovské armádě po stoletích, která tábořila před zdi Starého Města.

Motta rabína pozdravil jako starého přítele. „Nu, Motto, jedeme do Starého Města?“ zeptal se pak Goren.

„Mrzí mě to, rabi, ale třeba se vám podaří získat povolení ke vstupu.“

„Jaké povolení? Copak ho nemáte? Nechápu to... Ale, Motto, třeba i bez něj...“

„Rozkazy přijímám jen od svých velitelů,“ opáčil Motta.

Izraelský kabinet se nemohl shodnout na tom, zda bojovat i o Staré Město. Mena-

chem Begin, vůdce pravice, trval spolu s jestřábi ministry Strany práce na tom, že Izrael nemůže propást historickou příležitost. Velitelé nábožensko-sionistické frakce, Národní náboženské strany, po starší a úzkostliví muži, nesouhlasili; báli se, že svět nikdy nedovolí, aby Jeruzalému vládli Židé. Moše Dajan nahlas uvažoval: potřebuje Izrael „tenhle Vatikán“, nábožensky obtěžkanou část Jeruzaléma? Premiér Eškol váhal.

Mezitím dorazili do Rockfellerova muzea veteráni z jednotky 101, nyní příslušníci elitní průzkumné skupiny. I oni, jako rabi Goren, zahájili válku na Sinaji, ale když se ukázalo, že tam už nejsou potřeba, vydali se v konvoji džípů do Jeruzaléma a nabídli své služby Mottovi. „Nu, *vaiter?*“ – co bude dál? otázal se v jidiš jejich velitel, Miša Kapusta.

Bezprostřední plán zněl dobýt tábor jordánské armády, který se nacházel vedle nemocnice Augusty Viktorie na Olivové hoře. Nemocnice tvořila nejvyšší bod, z něhož se otevíral pohled na Staré Město z východu. Pokud vláda odsouhlasí invazi do Starého Města, výsadbáři budou připraveni udeřit současně od Rockfellerova muzea a z Olivové hory.

Když se setmělo, poslal Motta tankovou kolonu k Augustě Viktorii. Velitelé tanků měli asi sto metrů za muzeem na křižovatce odbočit ostře doleva a pokračovat na východ, vzhůru k Olivové hoře.

Pět tanků Sherman z doby druhé světové války, které neměly vybavení pro noční vidění, jelo v jedné koloně. V zatmění, do kterého se zahalilo celé město, nebylo vidět na krok. Tanky odbočku přejely a pokračovaly rovně na jih, kolem hradeb Starého Města.

Do třetího tanku v koloně udeřila střela z bazuky a zapálila jeho maskovací síť. Velitel vozu se pokusil oheň uhasit, ale zasáhl ho výstřel z děla. Čtyři ostatní tanky jely dál kolem Lví brány a zastavily se na můstku přes Kidronské údolí mezi Starým Městem a kostelem v Getsemanské zahradě, v níž se Ježíš modlil noc před ukřižováním.

Kde jste? ozval se vysílačkou Motta velitel kolony. Nevím, odpověděl velitel. Motta rozhodl, že akce musí pokračovat, a nařídil průzkumné jednotce, aby vyrazila k nemocnici místo zbloudilých tanků.

Před Rockfellerem stál Arik a Jišaj Zim-

merman, který měl vést zvědy k Augustě Viktorii. Arik ukázal na zrádnou křižovatku. „Je tam ostrá odbočka, která vede nahoru k Olivové hoře,“ řekl. „Odtud ji nevidíš a dá se lehce přejet. *Dir balak* (dávej pozor), nemiňte ji. Jinak vletíte rovnou do palby pod hradbami Starého Města.“

„Neboj se,“ ujistil ho Zimmerman. „Zvládneme to.“

Jenže odbočku také přejel.

Jak se šest džípů blížilo k můstku přes údolí Kidron, už je tam čekali jordánští vojáci. Arik zaslechl střelbu. Jeden džíp se rozjel zpátky k Rockfelleru a na dvoře z něj vynesli silně krvácejícího Zimmermana.



Postup 55. výsadbářské brigády v bitvě o Jeruzalém, 6.–7. června 1967: Tmavými šipkami je značen postup 66., 71. a 28. praporu, tenká tmavá linka se šipkami značí Mottovu cestu (Motta's route) k Augustě Viktorii; podélnými pruhy jsou vyznačena území, jež na počátku války ovládali Jordánci, zrnitá plocha na hoře Skopus je izraelské území. Reprodukováno z knihy *Like Dreamers* (HarperCollins, New York).

Malý izraelský konvoj ozářila jordánská světlice. Pak spustil palbu kulomet pod hradbami. Džípy dojevy na můstek. Jeden průzkumník padl, další skočili z mostu, do sedmimetrové propasti. Krajnice se držel muž s popálenými rukama. Jeden džíp se pokusil otočit a narazil do auta za sebou. První tank se také pokusil o otočku – zakymácel se a převrátil se dolů do údolí.

Jeden voják hořel. Příběhl k němu jiný a strhl ze zraněného muže šaty. Zastřel mě, prosil hořící voják. Jeho zachránce si ho přehodil přes rameno. Pak zasáhla zraněného do hlavy jordánská kulka.

Hlavní část průzkumnické kolony ješ-

tě neopustila prostranství u Rockfelleru. Arik běžel k džípům. „Zastav!“ křikl na velitele Kapustu.

Motta přikázal, aby se k výjezdu k Augustě Viktorii připravily tanky z jiné jednotky. „Ariku,“ řekl Motta, „ty a Kapusta musíte v tom *balaganu* udělat pořádek.“

Arik s Kapustou vyrazili pěšky k můstku, aby pomohli vytáhnout džípy, které uvízly v pasti u Getsemanské zahrady; přitom neměli tušení, že tam trčí i tanky. Jak se blížili k rohu hradeb Starého Města, vystřelil na ně jordánský voják z bazuky. Střela explodovala dva metry od nich. Vyletěli do vzduchu. Zapotáceli se: nic se jim nestalo.

Přeběhli cestu, pryč od zdi, sestoupili na svah pod cestou, jenž vedl do údolí. Když se ocitli z dohledu ostřelovačů, začali postupovat směrem k mostu.

Vzduch páchl výbuchy, Arika pálily plíce. Ale střelba utichla a zdálo se, že mohou bezpečně odnést zraněné.

Mezitím dostal Motta příkaz z ústředního velení: Přerušete útok u Augusty Viktorie. Od Jericha se údajně blíží kolony jordánských tanků. Výsadbáři musí zorganizovat obranu Jeruzaléma.

Seržant Meir Ariel se zhroutil v klenuté síni Rockfellerova muzea, vedle skleněné vitríny se soškami z doby kanaánské. Jak měl usnout? Viděl mrtvá těla. Viděl, jak jeho kamaráda zasáhla do nohy kulometná střelba. Jeho samotného málem zabili. Kulku, která mu mířila na břicho, zachytila polní láhev; když mu na nohu vytryskla voda, myslel si, že se pomočil.

Meir se mezi výsadbáři necítil dobře. Jako zelenáč chodil k nástupům neoholený; před jedním seskokem se pozvracel. Často ho přistihli v ženských kasárnách a za trest musel kopat jámy, metr hluboké a metr široké. Ale nevzdával se a nadřízení mu prohrěšky často odpouštěli, neboť je tenhle mladík s dlouhými černými kudrnami, který hrál u ohňů na kytaru vlastní skladby, okouzлил.

Meir chtěl být zpěvákem nebo režisérem. Něco jiného než to, co byl: řidič traktoru v kibucu Mišmarot. Meir se pozoroval s udiveným odstupem outsidera. A teď možná zemře. Byl ochoten zemřít, pokud by tím ochránil rodinu, svého otce, kterého kvůli sionistické činnosti vyhnali na Sibiř a on to přežil, svůj kibuc, ve kterém se uplatnili i ztroskotanci jako on. Židi si svůj bezpečný kout světa zaslouží. Vadilo mu jenom to, že by mohl zemřít, aniž by zjistil, kým doopravdy je.

CHRÁMOVÁ HORA JE V NAŠICH RUKOU

7. června 8.30. Motta a jeho tým odjeli z Rockfellerova v polopásovém vozidle a velitelském voze, za nimi se táhla kolona tanků a ti, kdo přežili z průzkumnické jednotky. Arik načrtl mapu alternativní cesty k Augustě Viktorii: přes údolí známé pod jménem Vádí Joz, směrem ze Starého Města k hoře Skopus a pak odbočit doprava a stoupat k Olivové hoře.

Mezitím se u Augusty Viktorie setkaly 71. a 66. prapory. Právě 66. prapor utrpěl největší ztráty, když jeho muži prošli zuřivou bitvou, v níž se v boji muže proti muži utkali s elitními jordánskými jednotkami v zákopech Muničnického kopce. Kopec dobyli a otevřeli tak cestu k obklíčené izraelské enklávě na hoře Skopus.

Teď velitelé udiveně odvysílali Mottovi: Nenarazili jsme na žádný odpor.

Kde jsou Jordánci?

„Motto,“ řekl Arik, „vypadá to, že Jordánci dobojovali.“

Ve skutečnosti se jordánští vojáci – včetně jednotek sídlících uvnitř Starého Města – v noci stáhli a vydali se do Jericha. Díky tomu, že se izraelským komandům nepovedlo získat hřeben, z něhož bylo vidět Staré Město, zůstala cesta na Jericho volná a Jordánci ji mohli využít k úniku. Zůstalo jen pár vojáků, kteří si neuvědomili, že jejich armáda už nefunguje. Ačkoli to Arik nevěděl, vstupu do Starého Města nic nebránilo.

Neobjevily se ani jordánské tanky. Zpravodajci se zmyšlili – žádný jordánský protiútok se nekonal.

9.15. Arik stál v Mottově vozidle, když dostal zprávu od ústředního vedení: „Okamžitě jedte do Starého Města a obsaďte ho.“ Vláda svolila.

Arik tuhle zprávu úmyslně nedbalým tónem předal Mottovi.

„Potvrď příjem rozkazu,“ opáčil Motta, „a řekni jim, že ho bez prodlení vykonáme.“ Mottův polopásový vůz se rozjel po hřebeni Olivové hory.

Arik odvysílal ústřednímu velitelství: Jak početné jsou jordánské síly uvnitř hradeb? A na Chrámové hoře? Jako obvykle neměli žádné konkrétní informace.

Vozidlo zaparkovali poblíž vchodu průčelí hotelu Intercontinental, od něhož byl výhled na Lví bránu.

Motta si sedl na zem a zíral na město obklopené hradbami. Bylo chladné ráno, slunce mu svítilo do zad. Pod ním se tř-

pytily zlaté a stříbrné kupole Chrámové hory. Zavřel oči, jako by se modlil.

Až do téhle chvíle Arik v bitvě o Jeruzalém nepocítil sebemenší dějinnou ozvěnu. Přišli do města, aby ochránili jeho Židy, kvůli ničemu jinému. Ale teď se nedokázal ubránit tomu, aby se necítil součástí historie. Výsadbáři se měli stát prvními vojáky svrchovaného židovského státu, kteří po 18 stoletích vstoupí do hlavního města židovského národa. Něco takového pohně i Arikem Achmonem.

Arik zamířil dalekohled na Chrámovou horu. Nic se tam nehýbalo.

Motta si vzal vysílačku a oslovil velitele tří praporů. „Padesátá pátá brigáda výsadbáři,“ začal a naschvál tak porušil armádní příkaz neurčovat během boje při vysílání přesně jednotku. Teď však chtěl, aby se rozkaz zachoval pro historii. „Se-



Rabín Goren se pokusil zatroubit na šofar, ale byl příliš dojatý. „Rabi,“ řekl jeden důstojník, kibucník, „ukážte ten šofar. Umím hrát na trumpetu.“ Goren mu ho předal. Zazněl zvuk, jako když zatroubí z polnice. Foto Benny Ron.

díme na hřebeni s výhledem na Staré Město v Jeruzalémě a brzy do něj vstoupíme, do města, o kterém snily a po kterém toužily celé generace. Budeme první, kdo tam vejde. 28. a 71. prapore – vyrazte k bráně. 66. prapore, jedte za nimi. Jedte ke Lví bráně!“

Objevil se rabi Goren, nesl šofar a malý svitek Tóry. Vypadal, že vůbec nepostřehl, že z hradeb se tu a tam ozývá střelba; neobtěžoval se ani s tím, aby si nasadil helmu. „Kde je Josi Fradkin?“ vykřikl. „Řekli mi, že jde na Chrámovou horu!“ Na Chrámovou horu, opakoval si pro sebe Joel. Co to znamenalo? Chrámová hora byla tak nedostupná, že Židům zbývala jen představa, že ji získají zpět za časů Mesiáše. A teď se Joel chystal vyběhnout na nejsvětější místo v bagančatech a v doprovodu nikoli pro-

roků, ale kibucníků, kteří jedli vepřové.

„Jako ve snu,“ napsal žalmista o tom, jak se cítí Židé vracející se na Sion. Možná tím nemyslel jen radost, ale také pocit nepatřičnosti.

MÁM ZATROUBIT?

Tři prapory se setkaly u Lví brány. Od minaretu vystřelil osamělý ostřelovač; jeden výsadbák ho umlčel.

Rabi Goren dorazil na Chrámovou horu. „Postarej se o něj,“ řekl Motta Arikovi. Arik doprovodil Gorena a jeho pomocníka do Skalního dómu. „Co myslíte, majore,“ obrátil se Goren na Arika, „mám zatroubit?“

Gorenův pomocník, který stál za rabínem, prudce zavrtěl hlavou a naznačil Arikovi: Ne! Kdyby Goren zatroubil na šofar ve Skalním dómu, uplatnil by nárok, který by mohl zažehnout svatou

válku s islámem. Arik nechápal důsledky, které by zatroubení na šofar právě na tomto místě mělo, ale pochopil, že pomocník s tím nesouhlasí.

„To není dobrý nápad,“ pravil Arik a Goren se podvolil.

Rabín Goren poslal svého pomocníka, rabi Menachema Hakohena, aby dojel pro rabi Cvi Jehudu a Gorenova tchána, nazíra, asketu. První civilové, kteří přijdou k osvobozené Západní zdi, musí být rabíni z Merkazu, prohlásil Goren.

Hakohen si půjčil džíp, na němž bylo naložené dělo, a vydal se k nazírovu domu. Stařec s dlouhými bílými vlasy nemluvil – nedávno se zavázal slibem mlčení. Hakohen mu řekl: „Přijel jsem, abych vás dovezl ke Zdi.“ Nazír byl tak rozčilený, že vyšel ven jen v ponožkách, a teprve venku ho dostihla manželka s botami.

Další zastávka: rabi Cvi Jehuda. Hakohen nalezl rabína v modlitbě. „Přijel jsem, abych vás dovezl ke Zdi,“ zopakoval. Rabi Cvi Jehuda vypadal zmateně, jako by nic nechápal. Hakohen ho vzal do náruče a odnesl ho do džípu.

Jisrael Štiglitz, student Merkazu, doběhl na Chrámovou horu, neotálel a zamířil k Západní zdi. Štiglitz ji vnímal jako domov: často k ní v dětství, ještě před založením státu, chodíval. Pamatoval si, jak Arabové zakazovali Židům, aby si s sebou brali židle nebo si u Zdi četli z Tóry.

Jakýsi voják Štiglitzovi sdělil, že na hoře viděl dva vousaté staré Židy, kteří kráčeli dolů ke Zdi. O čem to mluvíš? zeptal se Štiglitz. A pak pochopil: Už přišli. Mesiáš a s ním prorok Elijáš. Jestli se na Chrámovou horu dostali židovští vojáci, možné je všechno.

Štiglitz seběhl kamenné schody vedoucí z Chrámové hory na úzké prostranství, které oddělovalo řadu domků a Zed'. A pak je spatřil. Nebyl to přímo Mesiáš a Elijáš, ale téměř. Rabín Cvi Jehuda a nazír a obklopovali je výsadbáři.

Nejpevněji uzavřená brána židovské historie se otevřela.

Vyčerpaní, sklíčení a současně rozjásaní výsadbáři přešli Chrámovou horu a spěchali dolů, k Západní zdi.

Úzký prostor před zdí – pouhých pět metrů široký a dvacet metrů dlouhý – zaplnili vojáci. Vyzdvihli rabína Gorena na ramena. Pokusil se zatroubit na šofar, ale byl příliš dojatý. „Rabi,“ řekl jeden důstojník, kibucník, „ukážte ten šofar. Umím hrát na trumpetu.“ Goren mu ho předal. Zazněl zvuk, jako když zatroubí z polnice.

K Západní zdi dorazili i Motta a Arik. Arik nebyl dojatý. Co znamená tehle nával zbožnosti, a zrovna u výsadbářů? Arik zaslechl, jak někteří vojáci mluví o „zázraku“, a udělalo se mu zle. Jaký zázrak? Židé zvítězili právě proto, že přestali doufat v zázraky a naučili se, jak se sami bránit.

Joel myslel na rabína, který jim ve škole tvrdil, že to, že Izrael nedokáže získat Chrámovou horu, dokazuje, že Hospodin odmítá sionismus. Copak si rabín asi myslí teď?

„Co tomu říkáš, Joeli?“ zeptal se ho důstojník. „Právě skončilo dva tisíce let exilu,“ odvětil Joel.

(Přípravila Alice Marxová.)

26 KRÁSNÝCH LET

(dokončení rozhovoru ze str. 7)

Jejich prarodiče často pocházeli z Evropy a takové knihy používali v synagogách. Byli jsme trochu prodavači tajemných a romantických iluzí. Dnes si stejnou knihu mohou koupit přes internet a levněji.

Kdy přišel v obchodě zlom k horšímu?

MK: Jak už jsem řekl, s nástupem internetu a internetových obchodů. Dříve ti, kdo něco psali nebo se o nějaké téma zajímali, potřebovali mít knihy jako zdroj informací a citací pramenů. Jakmile se naskytla možnost takovou knihu koupit, koupili ji a k tomu jim padla do oka třeba ještě nějaká jiná... Spousta lidí na to byla zvyklá z doby totality. Chodili po antikvariátech a hledali; bylo to takové zvláštní společenství, lidé si hodně povídali, měli asi také pro sebe více času... Teď si knihy vyhledávají na internetu, tam si je i koupí, nebo si je, často zdarma, stahují. To je přirozený vývoj, který člověk nezaostává.

Zkrátka, v posledních letech se nám už přestávalo dařit, prodej vázl, po zaplacení nájmu nám moc nezůstávalo. Obec se k nám ale, musím

říci, chovala a zachovala velice slušně. Když v roce 2011 hrozilo, že nasadí tržní nájem, v této oblasti obvyklý, sepsali lidé z komunity petici, v níž žádali, aby antikvariát zůstal za zvýhodněných podmínek. To se stalo, náš nájem se navýšil jen minimálně. V současné době však tržby už poklesly natolik, že bychom museli mít nájem ještě nižší, a to pražská reprezentace neodhlasovala.

S vámi skončil asi poslední autentický obchod v okolí obce.

RN: Předposlední. Před třemi lety zavřela trafika v Široké, kterou shodou okolností provozoval Martinův spolužák z gymnázia. Vzadu byly tři stolky a chodívali tam na víno a kus řeči místní štamgasti, podomácku oblečení, jen tak v pantoflích. A teď už zbývá jen hodinář.

I pro turisty jste museli být zajímaví, mezi všemi těmi obchody s kabelkami a botami se váš antikvariát odlišoval...

MK: Izraelci oceňovali, že jim hebrejsky dokážu poradit, kudy jít. Bylo to zvláštní, když jsem na ně mluvil anglicky, pokaždé vyrazili na opačnou stranu. Na moje instrukce, kde je jaká synagoga, na „jami-na“, „smola“ a „jašar“ reagovali vždycky vděčně a vydali se správným směrem. Častou otázkou bylo, kde se mohou najít košer, kdy a kde jsou bohoslužby.

Zajímali jste se o židovství, než jste začali pracovat v Široké?

MK: Nijak zvlášť. Na konci osmdesátých let jsem procházel Jeruzalémskou ulicí, kde se scházeli lidé na večerní bohoslužbu. Naproti synagoze byl tehdy výčep IV. cenové skupiny a chlápci, co tam popíjeli pivo, na mě volali něco v tomto smyslu: „Co koukáš, di tam, taky k nim patříš.“ Já úplně zrudnul, otočil se a rychle zmizel. A přitom to možná nemysleli zle.

Už na gymnáziu jsem rád četl Langerovy chasidské příběhy a později jsem zjistil,



Bylo to jako v pohádce. Foto R. Nejdlová.

že většina mých oblíbených amerických autorů je židovského původu. Když jsme otevřeli antikvariát Judaica, částečná znalost hebrejštiny byla nutností a tak jsem začal chodit do ulpanu. Jazyk jsem se časem naučil natolik, že se dokážu

celkem dobře orientovat v textu. Když v krámě nebyli lidé, studoval jsem pomalíčku Tóru. Pravidelně chodíme s Romanou do Bejt midraš na hodiny rabína Sidona a rabína Dushinského. Rabín Sidon strhujícím a přitom srozumitelným způsobem překládá a vykládá Tóru, Maharala i *Pirkej avot*. Rabín Dushinsky je výborný učitel, texty a modlitby vysvětluje tak, až se tají dech. Výklad ještě zpestří vyprávěním o sobě, své rodině a o životě svých předků.

Co budete teď dělat?

RN: Přes léto si odpočineme, plánujeme cyklovýlety a koupání a bude víc času na čtení a studium. Martin se chystá začít znovu pravidelně běhat (Pražský maraton uběhl čtyřikrát) a já budu mít víc času na zahradu. Přesné plány do budoucnosti zatím nemáme; náhody ale neexistují a život sám nám ukáže, jakou cestou se vydat.

ALICE MARXOVÁ, FOTO KAREL CUDLÍN

SYNAGOGA VE STARÝCH SPLAVECH

Synagoga v Thamühlu je prostá, holá, nízká stavba z konce minulého století. Ač je malá, plně dostačuje, protože i obec je malá a rok od roku se ještě zmenšuje. Již nyní obec jen s obtížemi obstarává prostředky na udržování synagogy a jsou jednotlivci, kteří veřejně říkají, že by na bohoslužby úplně stačila malá modlitebna.

V naší synagoze žije zvíře přibližně velikosti kuny. Lze je často velmi dobře vidět, strpí, když se k němu člověk přiblíží až na vzdálenost asi dvou metrů. Jeho barva je světle modrozelená. Jeho srsti se ještě nikdo nedotkl, nedá se tudíž o ni nic říci, a téměř bychom i chtěli tvrdit, že také skutečná barva srsti je neznáma, ta viditelná barva možná pochází jen od prachu a omítky, jež se zachytily v srsti, podobá se také barvě vnitřní omítky synagogy, jen je o něco světlejší. Je to, odhlédneme-li od jeho bázlivosti, neobyčejně klidné, usedlé zvíře; kdyby nebylo tak často plašeno, snad by téměř neměnilo místo, nejraději pobývá na mříži ženského oddělení, s viditelným potěšením se zachytává drápky za oka mříže, protahuje se a shlíží dolů do modlitebny, z této odvážné pozice má zřejmě radost, ale chrámový sluha má příkaz netrpět zvíře nikdy na mříži, zvyklo by si na to místo, a to nelze vzhledem k ženám, které se zvířete bojí, připustit. Proč se ho bojí, není jasné.

Takhle začíná povídka *Die Synagoge von Thamühl*, kterou napsal Franz Kafka v roce 1922. Je to spíše fragment či črta, jak zdůrazňují znalci Kafkova díla. A jak to tak bývá, různí kafkologové přisuzují tomuto relativně krátkému a ne často uváděnému textu různé interpretace. Jedni tvrdí, že popisované zvíře je alegorií vztahu mužů a žen v judaismu, druzí zas vidí paralelu v konfliktu mezi židovskou tradicí a asimilačním hnutím, jiní mezi západním a východním Židovstvem. Někteří text srovnávají s *Dopisem otci*, kde Kafka také píše o bohoslužbách v synagoze, další zase zdůrazňují fakt, že – na rozdíl od *Zprávy pro jistou Akademii* či od pozdějšího *Doupěte (Der Bau)* – nejde o vyprávění z pohledu zvířete, nýbrž z pohledu člověka, člena synagogálního sboru. „Vyprávěč se zde bez jakýchkoli emocí zamýšlí nad další existencí zchudlé synagogy. Zvíře je groteskním archaickým pozů-

statkem, kterého se nelze zbavit,“ jak uvádí německá Wikipedie.

Ke Kafkovi intelektuální výklady samozřejmě patří, otázkou je, co by jim řekl sám autor. Nikdo se také zatím – pokud je nám známo – nezabýval místem, kde se celá povídka odehrává. Asi není v celkovém kontextu důležité, ale pojďme se na něj přesto podívat blíže.

THAMÜHL AM SEE

Kafka píše v originále o městečku Thamühl. Tak se mu převážně říkalo před válkou (někdy se psalo se dvěma m, někdy s jedním). Po roce 1945 a v letech následujících se proslavilo pod svým českým jménem Staré Splavy. Dodnes

vlastně rybníkem, nechal postavit Karel IV. Na Robečském potoce u Thámova mlýna (odtud německé jméno), neboli u starého splavu (odtud jméno české), vybudovali jeho stavitelé mohutnou hráz, čímž uprostřed hustých borových lesů vznikla velká vodní plocha. Ještě v době, kdy romantickou krajinu kolem starobylého Bezdězu rád navštěvoval Karel Hynek Mácha, zabíralo jezero, kde se odehrává slavný *Máj*, daleko větší plochu, než je tomu dnes. Změna přišla až s vybudováním železnice, kterou postavilo konsorcium v čele se známým Vojtěchem Lannou v roce 1867. Pro stavbu dráhy bylo třeba rybník zmenšit a snížit jeho hladinu, čímž se vynořily nádherné bílé písčité pláže jak u Azurového pobřeží.

Lázeňští hosté se ve velkém začali k jezeru sjíždět již koncem 19. století. V Doksech byly vyhlášené slatinné koupele, místní hoteliéři používali k tomuto



Pohled z terasy hotelu Strand ve Starých Splavech na jezero, dvacátá léta 20. století.

je to vyhlášené letovisko u Máchova jezera. Před válkou se sem sjížděla pražská honorace, a nejen ona. Poměrně krátká vzdálenost od hlavního města, dobré silniční a železniční spojení a písčité břehy jezera z něj udělaly místo, kterému se svého času bez nadsázky říkalo Česká riviéra. Jak nedaleké Doksy, tehdy známé jako Hirschberg, tak Staré Splavy (dodnes tvoří spolu jeden městský celek) se těšily statusu lázeňského střediska a svá letní sídla zde ve dvacátých letech vybudovalo mnoho vážených rodin, velmi často židovských. Je třeba zdůraznit jednu věc – ve Starých Splavech nikdy žádná synagoga nestála!

Jak to vše začalo? Jezero, které je

účelů rašeliny, které bylo v okolí vždy dost. Do Starých Splavů se výletníci vydávali jen zřídka, ostatně byl tu jen zájezdní hostinec pod hrází. To se ale brzy změnilo, a to především díky mnoha pražským židovským lékařům, kteří často posílali své pacienty na venkov a Thamühl am See doporučovali jakožto „zdravé místo“. V roce 1909 vyrostl na břehu jezera velký hrázděný dům, který nabízel letní bydlení, stejně jako několik původních statků na návsi a v jejím okolí. Vlák ale do té doby nedalekými kaňony a násypy jen projížděl. Teprve v roce 1911 vyrostla železniční stanice i ve Starých Splavech. Tím také začíná místní velký stavební rozmach.

LÁZEŇSKÝ VRCH

Přítomnost židovských rodin je v Doksech a okolí zaznamenána již v pobělohorských dobách. V lesích u Bezdězu je dodnes lokalita, která se jmenuje Židovský vrch. Celé panství patřilo Valdštejnům, a to po více než tři století od doby, kdy je spravoval Albrecht z Valdštejna s Jakubem Baševim. Ve městě Židé bydleli na pravém břehu potoka, kterému se i podle toho říkalo Židovský, později na tzv. Malé Straně. Na přelomu století sem však mnozí přijížděli již jen jako vážení lázeňští hosté, o čemž svědčí pečlivé zápisy v ubytovacích knihách.

Nejinak je tomu i ve Starých Splavech. Tady však mnozí začínají také stavět svá letní sídla. Stavební ruch je přerušován první světovou válkou, ale již ve dvacátých letech opět dosahuje nebyvalého rozkvětu. Oblíbenou lokalitou je Lázeňský vrch. Původně se mu říkalo Schmiedeberg, tedy Kovářský vrch, a své vilky tu staví Bondyové, Mautne-

bu vilky pro svou rodinu a stavbu vily Rindler v polovině dvacátých let osobně dohlížel. Na druhé straně ulice vznikala v té době vila Rut, penzion, který stavěla rodina Formanových z Čáslavi. Anna Formanová se tehdy s Ottou Kohnem sblížila a z tohoto vztahu se narodil dnes slavný režisér Miloš Forman.

MICHELUP A MOTOCYKL

Již jsme se zmínili, že do Starých Splavů se během léta sjížděla velmi zajímavá společnost. Je doloženo, že v letech 1932 a 1933 tu vždy celý srpen trávil na dovolené ministr spravedlnosti Alfréd Meissner, který později zemřel v Terezíně. Již víme, že tu byl Kafka, zavítal sem i Egon Erwin Kisch, Max Brod, Franz Werfel, ale také F. E. Kantorberg, známý jako Friedrich Torberg. Ve svých textech se o návštěvě jezera přímo zmiňují, někdy tak lze z jejich líčení jen usuzovat. Jako například u Karla Poláčka. Podívejme se, jak v knížce *Mi-*

Kolem gramofonu sedí soukromí úředníci a zpívají s přístrojem šansony z německých filmů. Černoooká a ušatá děcka pobíhají mezi ležícími těly a pokřikují: „Mutti! Pappi!“ Obchodníci sedí ve skládacích židličích, vyhrívají své křečové žíly na slunci a čtou s mračným, starostlivým výrazem noviny. Někdy sejmou skřípec a zahledí se vytřeštěně na jezero. Tehdy odhodí noviny a ozve se zoufalý, nervózní křik: „Gerti! Paß auf auf die Kinder! Um Gotteswillen, podívej se, co to dítě dělá... Kolikrát jsem říkal, ať nelezou do té hloubky...“ Slunce stoupá výše a výše a ženy rozkládají mastné papíry, svolávají děti a podělují je krajícem chleba s máslem. Pláž se proměnila ve stovky žvýkajících čelistí; a sluneční paprsky hrají si s kousky staniolu, které se blyští v písku. (...) Cestující zhotovil stan z plachtoviny. Sedí před stanem a účetní vzdychá: „Krásná, krásná krajina.“ Výrostek s černým chmýřím nad horním rtem rozpažil ruce a v půvabném oblouku vskočil z můstku do vody. Účetní vyskočil a vytřeštěně zíral, jak výrostek mohutnými rozmachy míří k ostrůvku uprostřed jezera. Zbledl a utikal k vodě, lome rukama. Pobíhal podél břehu jako kvočna, které uplavala kachňata, a zoufale hulákal: „Zdenku! Zdenkúúú! Hned ať se vrátíš! Utopíš se! Ať jsi tady! Slyšíš? Já to nebudu dvakrát opakovat! Pro pánaboha, co ten hoch dělá...! Pane Kafko, poručte mu, ať se vrátí!“ dorážel na cestujícího. Cestující se smál. „Kdepak, tomu se nic nestane! Kdybychom my dva uměli tak plavat jako ten chlapec, o jé! Je první mezi dorostenci plaveckého odboru Hagiboru, má rekord na vytrvalost a všechno...“

„Pane Kafko, já to nemůžu vidět, mně se dělá špatně, vždyť tady jde o život!“



Pláž ve Starých Splavech ve vrcholné sezoně, třicátá léta 20. století.

rovi, Grossovi (mají tu koloniál) a mnozí další. Je příznačné, že podobu svých domů svěřují renomovaným židovským architektům. Několik domů, které se dostaly do učebnic architektury, zde zanechává Otto Fleischer, významně se zde ale realizují především bratři Karel a Otto Kohnovi. Ti původně vystudovali pražskou německou techniku, Karel pak byl Gočárovým žákem na AVU. Jejich nejznámějším dílem je dlouhá uliční budova na Letné, které se dodnes říká Molochovo. Konstruktivismus se projevil i v jejich menších dílech, například právě zde, na Lázeňském vrchu, kde postavili tři budovy. Otto Kohn také na stav-

chelup a motocykl popisuje známou scenerii:

Klidné jezero, vklíněné mezi nevysoké, kuželovité pahorky, porostlé borovicemi. Nad hladinou s pronikavým pokřikem krouží elegantní rackové, věčně hladoví a v ustavičném shonu. Tento pokojný, utěšený obraz mohl by zdobiti obal švýcarské čokolády. Jest patrné, že zřídka kdy se vzruší hladina tohoto mírumilovného jezera; a ustavičně ukazuje tvář zářící pohodou, družností a jasnou myslí. Zato však pláž je naplněna pokřikem jako tržiště. V horkém písku válejí se bílá a tučná těla, připomínající moučné červy. Nohaté a opálené slečny provozují rytmiku.

Karel Poláček nám také zanechal – s hudem sobě vlastním – seznam lázeňských hostů:

Společnost je tam prvotřídní. Loni tam meškali Korecovi, Kantorovi, Košerákovi, Kominíkovi, Koralkovi, Neviklůvi, pan doktor Bišický s chotí, pan doktor Hasterlo s chotí, Sinkovi, Polákov, Vohrykovi, pan doktor Štědrý s chotí, Orenstein se svým bratrem, panem Orlickým, a Morgenstern se svým bratrem, panem Monterem.

KRÁSKA A ZVÍŘE

Vraťme se ale k tomu, čím jsme začali. Jedním z častých návštěvníků byl tedy i Franz Kafka. Nevíme přesně, kdy se sem (pokračování na str. 20)

PSÁT JAKO ROTH

O dalším českém vydání románu slavného spisovatele

Pokaždé, když k nám nakladatelství Mladá fronta uvede další z próz Philipa Rotha, je to menší literární událost. A platí to i o románu výmluvně nazvaném *Žít jako muž*, podle některých kritiků neprávem opomíjené tragikomedie z roku 1974. Autor přitom tuto knihu s přestávkami psal již od roku 1964 s tím, že hledal, kam by zasadil scénu inspirovanou vlastními životními osudy. Jedná se o výjev, v němž si protagonistova budoucí manželka kupuje v parku vzorek moči od chudé těhotné černošky, aby svému protějšku dokázala, že s ním čeká dítě. Tato scéna se nakonec do tehdy rozpracovaného díla, románu *Portnovův komplex*, nehodila. A přesto má ve výsledném efektu *Žít jako muž* ze všech ostatních spisovatelových děl nejbliž právě k tomuto skandálnímu bestselleru: jak se sám vyjádřil v rozhovoru pro literární periodikum *Paris Review*, ani jedna z obou knih by nevznikla, kdyby nechodil na psychoanalýzu. A samozřejmě se tu, byť v dalších variacích, opakují i další rothovsky příznačné motivy: neheroický hrdina – neurotický židovský intelektuál, klidné dětství v Newarku, stálá rodičovská přítomnost a napětí mezi muži a ženami. Vezměme to však pěkně popořádku, což v této složitě konstruované próze není tak jednoduché.

AUTOBIOGRAFIE, NEBO METAFIKCE

Rothovým alter egem je tentokrát americký židovský spisovatel Peter Tarnopol, jeho fiktivní manželku Maureen inspirovala Rothova první žena Margaret Martinsonová a Tarnopolovy pocity týkající se jejich katastrofálního svazku manželská krize manželů Rothových roku 1959. Celý román pak sestává ze dvou částí: ta první obsahuje dvě povídky, Rozverně mládí a Flirt s katastrofou, nesoucí společný název Užitečné fikce. Obě přitom napsal Peter Tarnopol a obě pojednávají o jiném rothovském hrdinovi jménem Nat Zuckerman, byť ho zachycují v různém věku. Ta první v době, kdy začne coby někdejší hodný židovský chlapec rebelovat prostřednictvím nevázaného sexu, a ta druhá, opatřená docela popisným podtitulem Seriózním mužem v padesátých letech, je jakousi parodickou verzí *Lolity* Vladimira Nabokova, neboť v ní teď už do-

spělého Zuckermana přitahuje jak rozvedená a v dětství zneužívaná žena Lydia, tak její dcera Monika. A část druhá, pojmenovaná *Můj skutečný příběh*, je vzpomínkou samotného Tarnopola. Tedy vzpomínkou fiktivní postavy, přičemž každý memoár je navíc ve světle postmoderních teorií, jichž si byl Roth velice dobře vědom, v důsledku výběru a následné interpretace epizod také vždy nutně jen pouhá fikce.



Je tedy zřejmé, že právě v tomto díle napjal Roth hranice mezi fakty, fikcí a meta-literaturou doslova nadoraz. Ještě víc než otec zpovědní poezie Robert Lowell nebo provokativní Norman Mailer tak přispěl k vývoji tzv. konfesijního žánru, a daleko niterněji se navíc zdá být posedlý otázkou uměleckého ega a vztahu umělce k vlastní tvorbě. A jak musíme jedním dechem dodat, také umělce-muže k ženám.

ACH, TA KRITIKA – A TY ŽENY

Celý Tarnopolův příběh totiž do velké míry kontroluje výše zmíněná Maureen, a je tak jeho zlovolnou múzou – to ona jejich vztahy buď prodlužuje, nebo zkracuje, přičemž on nedokáže myslet na nic jiného než na ni a o nikom jiném nedokáže psát. A přitom si ji vzal ani ne tak proto, že to v dané situaci bylo „jediné čestné“ rozhodnutí – spíš to bylo něco, co by, jak sám říká, udělali lord Jim a Kate Crovová a Ivan Karamazov, a tedy to bylo

rozhodnutí svého druhu literární. Nebo snad až pohádkové, kdy se doslova vcítil do role prince zachraňujícího vězněnou princeznu – třebaže svou roli jistě sehrála i logika padesátých let minulého století, podle níž dospělost (a pro muže mužnost) začínala sňatkem. Sňatkem, z něhož však opět dle logiky padesátých let, kterou zde zastupuje soudce přezdívaný „Stalin rozvodového komunismu“, bez nadsázky nebylo úniku.

Zdá se tedy, že se nelze divit, že právě tuto Rothovu knihu nejčastěji napadají feministické kritičky s tím, že Maureen je vykreslena výhradně jako manipulační zrůda, neboli „sup“, zatímco Tarnopolova pozdější přítelkyně Susan jako „vyděšený vrabčáček“, neboli sexuální otrokyně, která našeho muže nakonec prostě znudí – a ani jedna se tak nestává ničím víc než objektem touhy. Zde je ovšem potřeba vzít úvahu fakt, že subjektivita Rothových protagonistů je nevyhnutelně mužská a heterosexuální, a projevují se u nich tudíž maskulinní choutky i maskulinní hněv – a koneckonců také, a poměrně často, maskulinní hloupost. Přičemž nejdůležitější na jejich tónu je naprostá upřímnost, s jakou se – pohříchu marně – pokoušejí uchopit podstatu svého bytí. A s níž se snaží pojednat také v zásadě filosofický a etický rozměr lidské blízkosti, tj. vztahu k tomu, kdo nejsem já, k tomu druhému – či v našem případě k té druhé.

Text je to tedy nevyhnutelně tragikomický: lidská (či přesněji mužská) pošestilost našeho hrdinu zjevně mučí, ale zároveň umí sám sebe diagnostikovat a sám se se sebou hádat, k čemuž výrazně přispívá i jeho vysoce nadprůměrné IQ a skvělé vyjadřovací schopnosti. Dokáže být sebestředný i zranitelný, pronikavý i cynický, ironický i sebeironický zároveň – a přitom jeho monolog potácející se jakoby v bludném kruhu a končící u údajných traumat z dětství a ve víceméně dobrovolné sexuální karanténě nikdy neztratí nádech lehké, nezávazné konverzace. Občas je to sice na úkor děje, ale jinak právě to znamená psát jako Roth. Své české fanoušky potěší – též díky tradičně výstižnému překladu Jiřího Hanuše – i tentokrát.

HANA ULMANOVÁ

(Philip Roth: Žít jako muž. Román o manželství. Přeložil Jiří Hanuš, vydalo nakladatelství Mladá fronta v Praze roku 2017. 328 stran, dop. cena 269 Kč.)

ČTYŘI BÁSNĚ

Šacharit

Ještě je tma
obchod naproti právě otevírá
svítí otevřenými dveřmi
dočkal se rána

Lidé ještě spí
také se dočkali
jen zatím nevědí
že černá se už oddělila od bílé
a obě se vydaly na cestu

Co se probouzí je čekání
na to co se stalo
a čeho se už tolik
není třeba bát

Slova i jejich jména
stoupají a tam
někde nahoře
vzdávají chválu

Tomu kdo svým soucitem
otevírá obchody
uspává noční tvory
a otupuje jejich zuby a drápy

Všichni si trochu oddechnou
ti kteří zahynou
i ti co ještě duši ponosou
a potom se vydají
naproti do obchodu

A oč cestou
černou a bílou prosili
si koupí a odnesou

Šlomo a lišky

Šlomo hamelech
byl král
narodil se v paláci
a tam také zemřel
a jeho lásky i pokušení
ho milovaly

Nechtěl zemřít
a napsal o tom píseň
píseň pro lišky

Lištičky z vinice
ho však přežily
a král už není

Ale když prší
a lišky zpívají o sestřičce
která ještě nemá prsí
sahá do komnaty
cizí ruka
a otvírá závoru

Vzpomínka

Bylo to štěstí
za oknem v květináči
byly to sady
u řeky stály
a skláněly se
směrem ke štěstí

Po cestě běžela
naděje
odnikud nikam
usmívala se
a pávi se
také smáli

Odněkud tiše
svítilo slunce
a někde
cinkala sklenice

Hrabě zahvízdal
Židé se modlili
ovce se pásly
a přitom
společně stoupali
do mírného kopce

* * *

Kolem zábradlí
v zahradě a v noci
se otáčí suchá réva
a čeká u zdi

A zdá se že všechno
je otevřené a roste
vzhůru i do stran
ale to se jen zdá

I tak je však dobré
sedět a dívat se
zevnitř toho zdání
kterého se réva přidržuje
tenkými oddenky

Skoro celý život
přichází ještě jednou
a přidržuje se zábradlí
na železných schodech

Tolik se toho mělo
stát a stalo tam
kde se teď třpytí
stříbrná stopa šneka

To je ta cesta
za přáteli a všemi
kteří tu byli na chvíli
v nočním světle

Zůstala po nich
sklenice s vínem
a židle opřená opěradlem
o kulatý stůl

V pořadí třetí sbírka Jiřího Danička, ze které přetiskujeme čtyři ukázky, zahrnuje něco málo přes sto básní, napsaných v letech 2015–2017. Pro jednoduchého čtenáře jsou to verše jednoduché, pro složitějšího složitější, pro smutného smutné a pro zvláštního zvláštní. Ale ve všech případech se jedná o básně, a to je možná důležité.



Jiří Daniček: *Kam a odkud*. Vydalo nakladatelství Jan Placák – Ztichlá klika v roce 2017, 172 stran, dop. cena 143 Kč.

LÉKAŘEM U PERSKÉHO ŠÁHA

Jakob Eduard Polak mezi Prahou, Vídní a Teheránem

Zatímco hrob Jakoba Eduarda Polaka (12. 11. 1818–8. 10. 1891), který se nachází v židovské části Ústředního hřbitova ve Vídni, dnes s úctou navštěvují zejména zde působící iránské lékaři a medicové, jeho rodiště v Mořině u Karlštejna zůstává téměř neznámé. Budoucí lékař a cestovatel se narodil v blízkosti svobodného zemědělského dvorce, u kterého se prokazatelně již od dvacátých let 18. století usidlovalo židovské obyvatelstvo. Osm nedaleko od sebe stojících domů lemovalo na počátku 19. století uliční čáru, devátý stál v jejich zázemí. V roce 1811 zde v devíti staveních společně s rodinami i dalšími osobami pobývalo v pronájmu jedenáct familiantů. Polakovi rodiče Elias (1788–1833) a Anna Sara (1788–1866) žili v době Jakobova narození v domě, který stál několik kroků od synagogy.

Na severozápadním okraji vsi do dnes leží židovský hřbitov, kde byli pohřbeni Polakův otec a matka i další předkové. Na udržování mořinského „domu věčnosti“ Jakob Eduard Polak odkázal v poslední vůli 100 zlatých. Stejnou sumou lékař posmrtně obdaroval také chudé na Mořině a neopomenul přispět také na ústavy a nadace podporující nemajetné ve Vídni a v Teplicích. Ve většině případů zdůraznil, že v podpoře nerozlišuje náboženský původ těch, ke kterým je směřována. Zde zmíněná podpora Nemocnice Milosrdných bratří ve vídeňském Leopoldstadtu, izraelských i křesťanských ženských spolků nebo nadace pro lékaře, kteří neměli v té době nárok na penzi, dosvědčují nejen Polakův altruismus, ale také otevřenost jeho osobnosti.

Neobvyklé poslední přání se však netýkalo pouze odkázaného majetku, ale také nápisu na hrobě, který vystihuje jeho hluboký zájem o perskou kulturu. Verš od perského básníka Sa'dího, který si na náhrobním kameni nechal vyryt v jazyce fársí i v němčině, však v pozdějších letech téměř podlehl zkáze. Lékařův náhrobek, poničený vandaly v době nacismu ve třicátých a čtyřicátých letech 20. století, prošel počátkem roku 2007 kompletní renovací, při níž byla část původní kamen-

né stély včetně úryvku básně odstraněna. Krátce po opravě byl zmizelý artefakt našťastí objeven badatelkou dr. Afsaneh Gächter, která jej poté nechala přemístit do depozitáře vídeňského Institutu pro iránská studia. Dnes se nachází v Národopisném muzeu ve Vídni.

Polakův příběh vypráví o pochopení obtížně přeložitelných sdělení, o překonávání bedlivě strážných společenských tabu i o prvních neobratných krocích moderní lé-



Fotografie Jakoba Eduarda Polaka v tradičním perském oděvu s iránským Řádem slunce a lva, která byla pořízena ve Vídni mezi lety 1860–1867 fotografem Juliem Haftnerem. Obrazový archiv Rakouské národní knihovny ve Vídni.

kařské vědy v prostoru ovládaném tradičními metodami léčení. Polakovo dědictví otevírá cestu k pochopení moudrosti odlišných kultur. Podobně jako Sa'dího verše vznášející se nad propastí času: „Uzavře-li Věčný jednu bránu, jinou ve své milosti otevírá.“

DO TEHERÁNU

Kvalifikaci i první lékařské zkušenosti začal Jakob Polak získávat v českých zemích. Po absolvování Akademického gymnázia v Praze studoval medicínu na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě,

vysokoškolské vzdělání dokončil na Univerzitě ve Vídni. Po promoci na zdejší lékařské fakultě (1846) nastoupil na místo lékaře ve Všeobecné nemocnici města Vídně. Později dosáhl odborné způsobilosti také v oblastech porodnictví a oční lékařství. Přibližně rok byl zaměstnán jako podnikový lékař v továrně na výrobu řepkového cukru v Kloboukách u Brna (osada Martinice), která tehdy patřila rytíři Ignáci z Neuwallu. Poté se vrátil zpět do Vídně, kde dva roky působil jako chirurg.

Další profesní krok byl pro směr lékařova budoucího života určující. Polak byl společně s šesti dalšími Rakušany vybrán na místo učitele v nově založené škole Dár al-Funún (Domě polytechniky) v perském Teheránu, kde měli být studenti vzděláváni v evropském stylu. Záměrem mise, která byla roku 1851 připravována s pomocí reformního perského ministra Amira Kabira, mělo být nejen šíření západní vzdělanosti na Blízkém východě, ale také posílení role rakouského císařství v oblasti tradičně ovlivňované velmocenskými zájmy Velké Británie a Ruska. Expedice však měla vystupovat jako soukromý podnik, neboť habsburská říše s iránskou stranou dosud nenavázala oficiální diplomatické styky.

Každému z rakouských učitelů byl v Dár al-Funúnu k dispozici tlumočnický, který přednesenou látku žákům překládal z francouzštiny do perštiny. Jakob Eduard Polak odhalil, že asistent odbornému jazyku prakticky nerozuměl, a tak do lekcí o anatomii a chirurgii vkládal vlastní představy o léčení. Po čase ovládl vyučující místní jazyk do té míry, že se bez domorodého předkladatele obešel. Později zde byla publikována řada lékařských knih, které Jakob Eduard Polak sepsal za pomoci tlumočnicka i studentů v perském jazyce. Například *O anatomii lidského těla* (1854) a *Příručka chirurgie s pojednáním o očním lékařství* (1857). Neexistující základní lékařskou terminologii jejich autor vymýšlel s pomocí latinských, francouzských, perských i arabských výrazů.

Projekt Dár al-Funúnu si i přes počáteční nesnáze získal vysoké renomé, na němž mělo Polakovo působení nemalý podíl. Jím založená lékařská větev školy je dnes pokládána za předchůdkyni Lékařské fakulty Univerzity v Teheránu, která vznikla až roku 1934.

Polakovy lékařské, pedagogické i organizační úspěchy byly roku 1855 završeny jeho jmenováním do pozice osobního lékaře šáha Násira ad-Dína. Kromě péče o jeho zdraví se věnoval také královu vzdělávání ve fran-



Titulní list Polakova díla *Persien, das Land und seine Bewohner* vydaného v Lipsku roku 1865. Vlastní ho i Národní knihovna ČR.

couzském jazyce, historii a geografii. O zvláštnostech cesty k důvěře panovníkova dvora v Polakovy lékařské schopnosti svědčí vzpomínka, která se v roce 1866 objevila v časopise *Česká včela*: „Roznemůže-li se některý hodnostář říše – píše krajan náš –, tož záleží mnohým osobám na tom, zvědět, zda se vbrzku pozdraví, aneb se světem rozloučí. Za tou příčinou pošlou všickni, i sám šáh, k nemocnému svého lékaře, toto zhusta velmi četné shromáždění odbývá pak v hodině ustanovené svou lékařskou poradu. Když byli služebníci nemocného shromážděné lékaře nargilehem (dýmku) a kávou poctili, zahájí se schůze. Dle řady přistoupí každý lékař k lůžku nemocného, ohledá s velmi vážným a přísným vzezřením tepnu jeho, prohodí při tom několik lékařských významů a táže se velmi pilně a dopodrobna, jaká jídla, jmenovitě jakou polívku nemocný den předtím pojedl, zda něco kyselého aneb sladkého pojedl. (...) Pamatuji se na takovouto jednu poradu, v níž jsem r. 1853 sám se zúčastnil. Nemocným byl tentokrát státní ministr Mirza Agha Chan [Mirza Aqa Khan Nuri, pozn. D. V.], muž to na nejvíce potutelný a chytrácký. Jako téměř všickni přednější Peršané požíval i on každý den odpoledne k thé svou pilulku z opia, bezpochyby že následkem toho trpěl na silnou zácpu. (...) Po dlouhé a ostré hádce bylo vysloveno, že prý ministrova nemoc náleží mezi ‚horké‘, a že se musí nemocnému pustit ži-

lou. Dr. Arnošt Cloquet toho času tělesný lékař šáhův [Polakův předchůdce Louis-André-Ernest Cloquet, pozn. D. V.], a já jsouce náhledu jiného, opřeli jsme se takovému prostředku. Leč tu vyčítáno nám, že prý ‚světlo Oranu‘ zhasnouti chceme. Ačkoliv jsme přesvědčeni byli, že puštění žilou nemocného, muže to silného, nezabije (...) tož přece měli jsme za to, že setrvatí musíme při dobrém zdání svém. (...) Velký vezír, jemuž nyní dáno na vůli, zdaž puštěním žilou aneb bez něho sejítí chce ze světa, nerozhodoval se prozatím ani pro ten, ani pro onen náhled, a propustil celé konsilium (...). [Po krátkém čase, pozn. D. V.] usnesl se nemocný, že rozhodnutí o tom, kterého z obou projevených náhledů přidržetí se má, ponechává Koránu. Za nedlouho objevil se tak, vskutku do domu povolany mutschethid, kněz to druhu vyššího, před ním senesa schránka stříbrná. Za různých ceremonií a modliteb otevřel schránku, vyndal z ní knihu (Korán), sundal s ní trojnásobnou roušku z brokátu, sametu a hedvábí, v jakéž Korán uložen byl, a odebral se s tím zcela sám k velkovezírovi do pokoje. Tento, přetřpěv již často podobnou nemoc, dal knězi bezpochyby mezi čtyřma očima srozuměnou, že si přeje, aby způsobem jednoduchým, tedy bez pouštění žilou, léčen byl. Neboť výrok, jaký nacházel se v Koránu na stránce, od velkovezíra otevře-

těšil se ze svého, zácpy zbaveného ‚světla‘ ještě mnohá léta, až pak najednou zhaslo. Ku poznámce mé, že Korán tentokrát příznivějším se prokázal nám nevěřícím než věřícím, odvětilo mně pouze: ‚Slovo boží provždy je spravedlivo!‘“

OPERACE A NEMOCNICE

Specifickou stránkou Polakova zdejšího pobytu bylo také setkání se zvyky a náboženskými pravidly místních obyvatel, které mnohdy posilovaly jejich nedůvěru vůči evropským lékařským praktikám. Značný odpor vyvolal kupříkladu lékařův nápad obohatit lekce medicíny ukázkami pitvy. S jejím provedením nakonec duchovní souhlasili pouze tehdy, pokud by byla vykonána jako msta na mrtvých tělech stoupenců hnutí bábišťů. Dvorskými kruhy nenáviděné a duchovními proklínané náboženské skupiny, jejichž povstání bylo krátce předtím v zemi krvavě potlačeno. K posmrtnému zohavování Polak lékařská praktika propůjčit odmítl. Nakonec pitvu přece jen s pomocí dalších lékařů provedl na těle jednoho z členů rakouské expedice kapitána Zattiho, u něhož chtěl zjistit příčinu nenadálého úmrtí. Patrně se tím stal vůbec prvním lékařem, který kdy v Persii uskutečnil pitvu lidského těla.

V ohledu dějin lékařské praxe se však nejednalo o jediné prvenství. Rakouský lékař



Fotografie budovy bývalé židovské synagogy v Mořině. Pamětní kniha obce Mořiny (1922–1950), Státní oblastní archiv Beroun.

né, zněl ve prospěch náhledu, jakýž dr. Cloquet a já jsme projevili, kdežto odpůrcové naší poctění jsou přijímím [přízviskem, pozn. D. V.] psů a prasat. (...) Po výroku svatě knihy upuštěno tedy od pouštění žilou a Oran

začal za pomoci chloroformu a éteru v místních podmínkách operovat v celkové narkóze, což bylo stále považováno za novinku i v Evropě.

(pokračování na str. 20)

LÉKAŘEM U PERSKÉHO ŠÁHA

(dokončení ze str. 19)

Aby rozporuplně přijímanou metodu v odborné diskusi podpořil, uskutečnil takto v Persii téměř 200 chirurgických zákroků, které zmiňoval také v rozsáhlé korespondenci s kolegy z Vídně. Jako první zde patrně odstraňoval močové kameny a prováděl komplikované operace oka. Na základě Polakových návrhů byla na předměstí za teheránskými hradbami vybudována nová vojenská nemocnice, v níž byla uplatňována zde dříve neznámá hygienická opatření. Díky cenným evropským kontaktům napomohl některým nadaným perským žákům v Dár al-Funúnu zakončit studia medicíny na prestižní pařížské univerzitě. Z výše uvedeného je zjevné, že Polak



Náhrobek Jakoba Eduarda Polaka na Ústředním městském hřbitově ve Vídni po renovaci. Foto David Venclík.

stál u zrodu moderní kapitoly dějin iránského lékařství. Významně se však podílel i na utváření novodobých rakousko-iránských vztahů.

DOMŮ

V šáhových službách zůstal lékař nakonec do roku 1860, kdy se navrátil zpět do rakouské monarchie. S Násirem ad-Dínem se setkal ještě při jeho výpravách do habsburské říše v letech 1873, 1878 a 1889, na kterých ho bývalý osobní lékař doprovázel. Při první návštěvě zde společně navštívili Světovou výstavu ve Vídni, včetně expozice tzv. perského pavilonu, kterou Polak připravoval a k níž sepsal také katalog.

Byť většinu svého života prožil ve Vídni, určité vazby k českým zemím neztratil. Z lázeňského města Teplice pocházela Polakova manželka Terezie

a v Praze udržoval korespondenci s českým geografem (mj. synem slavného historika a politika) Janem Palackým. Současný depozitář Karlštejna ukrývá jediný důkaz Polakova návratu domů – podpis v návštěvní knize hradu z 3. srpna 1868. Téměř padesátiletý lékař památku tehdy navštívil v doprovodu Karla Pollaka, Sofie Neumannové a Felixe Nechanického.

Polakovy stopy v českých zemích zájmu odborné veřejnosti zatím spíše unikají, zato rozsáhlý spis čerpající z devítiletého pobytu na Blízkém východě *Persien: das Land und seine Bewohner* (1865) je dodnes považován za jednu ze stěžejních etnografických prací, které byly o Persii v Evropě sepsány.

V uvedeném díle i dalších Polakových textech se nacházejí také zmínky o židovské komunitě v Persii. Lékař vícekrát navštívil početnou židovskou enklávu v Hamadánu, poutním místě, které je spojeno s bájným hrobem královny Ester a jejího strýce Mordechaje. Izraelité se podle Polakova líčení ve starobylé panovnícké rezidenci věnovali zejména vinařství, rýžování zlata, úpravě látek a kůží i obchodu se starými mincemi, jejichž

nálezy nebyly vzhledem k dramatickým dějinám místa ojedinělé. Schopnost rozlišovat ražbu jim prý umožňovala doceňovat skutečnou cenu těchto pokladů. Polak zde mohl studovat také hebrejské tisky pocházející z Vilnius, Livorna, Vídně i Prahy. Překvapilo ho, že v běžné korespondenci Izraelité využívali zvláštní kurzivu podobnou chaldejskému písmu. Na několika místech Polak upozorňoval, že Židé zde žili v nesnadných podmínkách, často vystaveni kvůli místodržících, opovrzení i rabování majetku. Na situaci perských Židů poukázal také v dopise organizaci Alliance israélite universelle. Ve spisech i lékařském působení Jakoba Eduarda Polaka se snoubí nejen pozorovatelský talent, zájem o objevy přírodních věd a lékařství, ale také schopnost otevřít cesty k vědění odlišných civilizačních okruhů.

DAVID VENCLÍK

SYNAGOGA VE STARÝCH SPLAVECH

(dokončení ze str. 15)

dostal poprvé, možná už v době studií, kdy chvíli pobýval v Liběchově. Povídka o synagoze ve Starých Splavech ale spadá do období, kdy se již léčil v sanatoriu v nedalekých Želízech, kam poprvé přijel v listopadu 1918. Do Želíz se pak několikrát vrátil na dlouhodobé léčebné a ozdravné pobyty, a dokonce se tu, jak známo, seznámil a nakonec i zasnoubil s Julií Wohryzkovou. Možná že právě její otec byl předobrazem chrámového sluhy z povídky, protože byl skutečně šámesem v pražské Vinohradské synagoze v Sázavské ulici (koncem války pak zničené americkým náletem). Slavný *Dopis otci* píše Kafka také v téhle době v Želízech. Není tedy vyloučeno, že se Kafka do Thamühlu vydává na romantický výlet i se svou hezkou a veselou snoubenkou Julií.

Kafka své zasnoubení s Julií nakonec, jak známo, zrušil. Nakolik to bylo kvůli vztahu s Milenou Jesenskou, přenechejme opět kaskologům. Ti by nám možná vysvětlili i závěr povídky:

Vypráví se, že před mnoha lety byl skutečně podniknut pokus zvíře zapudit. Je možné, že je to pravda, pravděpodobnější však je, že jde jen o vymyšlené zkazky. Prokazatelné ovšem je, že se tehdy z hlediska náboženského práva zkoumala otázka, zda se v domě božím smí trpět takové zvíře. Vyžádaly se posudky od různých slovných rabínů, názory se různily, většina byla pro vyhnání a pro nové vysvěcení domu božského, ale z dálek se to lehce dekretovalo, jenže ve skutečnosti bylo nemožné to zvíře zapudit.

Co by tak Kafka asi říkal vypuzení nejprve Židů a posléze Němců z krásného, téměř sakrálního, romantického prostoru kolem Velkého jezera... Někdy se k těmhle událostem válečným a poválečným vrátíme. Židovská historie téhle části bývalých Sudet totiž holokaustem neskončila. Naopak, mnohé rodiny, které přežily, se sem po roce 1945 opět začaly sjíždět a mnozí se tady z utrpených traumat začali vzpamatovávat. V šedesátých letech se tu opět vytvořila společnost, která by vydala na nejjeden minjan. Ale o tom skutečně až někdy přistě.

TOMÁŠ KRAUS

(Z povídky F. K. citováno v překladu Jiřího Stromšika.)

IZRAEL: Šest dnů po 50 letech

Šestidenní válka z června 1967 patří k nejzásadnějším událostem Izraele. Rozhodným způsobem ukázala, že židovský stát dokáže uhájit své právo na existenci i vůči přesile: porazil armády Egypta, Sýrie i Jordánska. Ale vedla i k tomu, čemu se říká okupace palestinských území (teritorií), a k problémům, jimž Izrael čelí ve světě. S odstupem 50 let je to vidět kontrastněji než dříve.

Skoro nikoho dnes ve světě nezajímá, že tehdy Izrael neposunul své hranice, neboť žádné uznané neměl. Místo hranicemi byl vymezen pouze linií průměří z roku 1949. Z jeho pohledu se tato linie v červnu 1967 jen posunula na východ. Ale skoro celý svět od té doby mluví o okupaci, respektive o tom, že Izrael se musí stáhnout „na hranice z června 1967“.

Ale i když Izrael udrží situaci z doby po vítězné válce zakonzervovanou, problém bude narůstat. Ve zjednodušeném podání asi takto. Na ploše velké jako Morava a české Slezsko žije 13 milionů lidí v poměru půl na půl – 6,5 milionu Židů a 6,5 milionu Arabů. A protože ti druzí jsou rozděleni do různě svéprávných skupin (od plnoprávných izraelských Arabů přes Araby ve východním Jeruzalémě, kteří občanství Izraele odmítají, až po obyvatele Palestinské samosprávy a jejich izolovanou část v Gaze), světoví pokrokáři o Izraeli stále častěji mluví jako o státu apartheidu – česky: odděleného vývoje skupin.

Jakkoli to Izraeli připadá urážlivé, je to realita kořenící ve vývoji po šestidenní válce, realita, s níž se musí potýkat. Brzy ukážeme jak.

JAK SE VYPAŘÍ ZÁRUKY

Izraelské interpretace šestidenní války jsou samozřejmě pestřejší. V listu *The Jerusalem Post* nabízí zajímavý pohled David Makovský. Působí ve washingtonském Ústavu pro blízkovýchodní politiku a jako člen amerického týmu se účastnil izraelsko-palestinských jednání v letech 2013–2014, takže ví, o čem mluví. A mluví hlavně o tom, co k válce před 50

lety vedlo – o otázce mezinárodních záruk a jejich účinnosti. Právě ta spojuje události roku 1967 s plány na palestinský stát na Západním břehu Jordánu.

Klíčový problém nastal 22. května 1967, když Egypt uzavřel Tiranskou úžinu mezi Rudým mořem a Akabským zálivem a přístavem Ejlat. Tím nejenom odřízl Izrael od zásobování ropou (tehdy hlavně z Íránu), ale zpochybnil svobodu plavby a tím i mezinárodní záruky pro Izrael z března 1957.

Po válce z podzimu 1956 Izrael přistoupil na stažení ze Sinaje za podmínky, že



Čtvrtý den války dorazili Izraelci na břeh Suezského průplavu a ovládli tak celý Sinaj.

Amerika, Británie a Francie se zaručí za svobodu plavby úžinami. Záruku dostal z amerického ministerstva zahraničí v podobě dokumentu zvaného aide-mémoire. Ale když Egypt svobodu plavby porušil a začal úžiny blokovat, velmoci neudělaly pro vymáhání své záruky de facto nic.

Francie – na rozdíl od padesátých let, kdy vedla tažení na Sinaji i válku v Alžírsku – se snažila vylepšit svou pozici v arabském světě. Když přijel do Paříže žádat o naplnění záruky šéf izraelské diplomacie Abba Eban, prezident de Gaulle prý odvětil, že „to bylo v roce 1957 a teď je rok 1967“. Johnsonova Amerika byla zcela pohlcena válkou ve Vietnamu a britský plán na mezinárodní „regatu“ lodí, jež by si vynutily proplutí Tiranskou úžinou, neměl šanci na širší podporu.

Tehdy Izraeli došlo, že na mezinárodní záruky se spoléhat nemůže, a přikročil k preventivní válce. Menachem Begin to později glosoval: „Neexistuje záruka, která by ručila za záruku.“ A jak píše Ma-

kovský, tato lekce upevnila izraelský étos spoléhání se na vlastní síly. Šestidenní válka měla více příčin, ale jednou z hlavních byl fakt, že mezinárodní záruky jsou pomíjivé: „Když se pro ručitelství států změnil politický kontext, záruky se vypařily.“ Což ale neznamená, že by Izrael mezinárodní záruky paušálně odmítal: svědčí o tom mírové dohody s Egyptem (1979) i Jordánskem (1994).

Co se týče dneška, mezinárodní záruky nejsou podle Makovského totéž co bezpečnostní opatření. Existují návrhy na bezpečnostní opatření v údolí Jordánu pod dohledem USA či NATO, jež by byla na hony vzdálena abstraktnímu dokumentu z roku 1957 zvanému aide-mémoire. Ale poslední slovo pro případ nouze by si stejně nechal Izrael.

DOKTRÍNA „NESEJDU SE“

Neblahá zkušenost s mezinárodními zárukami posílila pocit, že Izrael se musí spoléhat sám na sebe. Ale ten pocit bývá ve světě vnímán až jako arogance a přispívá k tomu premiér Netanjahu.

Koncem dubna přijel na dohodnutou návštěvu německý ministr zahraničí Sigmar Gabriel. Benjamin Netanjahu ho ale nepřijal, neboť Gabriel se o den dříve – navzdory

předchozímu varování „Bibiho“ úřadu – sešel se zástupci nevládních organizací Breaking the Silence (Prolomit ticho) a Becelem. Překvapilo ho to, neboť ještě roku 2013 se německý prezident Gauck sešel s kritiky izraelské vlády a pak s premiérem. Ale teď už to funguje jinak, jak řekl Netanjahu: „Má politika je jasná. Nebudu přijímat diplomaty, kteří se v rámci téže návštěvy setkají se zástupci organizací, jež hanobí izraelské vojáky a pokoušejí se je žalovat coby válečné zločince. Naši vojáci jsou základem naší existence. Sřeží nás a my chráníme je.“

I to odráží dozvuky šestidenní války. Problémem není vztah s Německem. Jeho ministr to schytl za všechny Evropany, kteří podrážejí legitimitu Izraele, přitom sami bagatelizují (ba i financují) rizika spjatá s Palestinci a vznikem jejich státu. Za všechny, kteří vidí všechno zlo v okupaci a osadách, přitom pomíjejí palestinské odmítání uznat židovský stát jako takový i jeho právo na existenci.

ZBYNĚK PETRÁČEK

GOLEM V PAŘÍŽI ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Dobrou kulturní tradicí v plzeňské Velké synagoze jsou fotografické výstavy, instalované zde od jara do podzimu, kdy je synagoga pro veřejnost otevřena. Na tom má značnou zásluhu Radovan Kodera a jím vedené Občanské sdružení Pro Photo. Letos se rozhodl pro výstavu nazvanou *Best of Czech Press Photo 1995–2016*, tedy pro výběr z oceněných prací během oněch více než dvaceti ročníků tuzemské novinářské fotosoutěže. Do synagogy se vešlo 180 fotografií. (LN, 6. 5.) ■ V pařížském Musée d'Art et d'Histoire du Judaïsme teď vystavují více než stovku děl spojených s golemem, kterého někteří filozofové nazývali první umělou inteligencí na světě. Legendu o postavě z bláta zpopularizoval v 19. století německy tvořící spisovatel Gustav Meyrink, který je autorem stejnojmenného románu. V Paříži si teď můžete prohlédnout kresby, malby, fotografie, videa, literární díla, komiksy, videohry i animovaný krátký film Jana Švankmajera *Tma/Světlo/Tma* (1989). Části těla se v něm postupně spojují, až vznikne celá humanoidní postava. Výstava má název *Golem! Avatars d'une légende d'argile*. (ČRo-wave.cz, 9. 5.) ■ Čtyřicet čtyři tisíc korun vynesl benefiční koncert pro Miroslava Červenku ve zcela zaplněné děčínské synagoze. Před více než 150 diváky vystoupil pěvec Aleš Štekláč, děčínská klavíristka Iva Šulcová, pozounista Jakub Vogel a pěvecký sbor Pomněnky. „Miroslav Červenka trpí vzácnou formou rakoviny – sarkomem. Tedy nádorovým onemocněním měkkých tkání. Jeho lékařka mu doporučila biologickou léčbu, kterou však jeho zdravotní pojišťovna odmítla uhradit. Jedna dávka přitom stojí více než 140 tisíc korun. Založil proto sbírkové konto, na které mu dárci poslali již více než 740 tisíc korun.“ (Děčínský deník.cz, 11. 5.) ■ Nespočet přírodních i historických památek nabízí turistům Lomnice u Tišnova. Navštívit tam můžete barokní kostel i židov-



skou synagogu nebo se po turistických značkách vypravit stezkou slavného českého génia Járy Cimrmana. Na začátku 18. století, když vznikla v Lomnici židovská obec, se její členové chodili modlit do dřevěné budovy. O sto let později už na jejím místě stála zděná synagoga. Svému účelu sloužila až do okupace, kdy byla přetvořena na sklad. Po důkladné rekonstrukci byla v roce 1997 synagoga slavnostně otevřena a je využívána ke kulturním účelům. Nedaleko synagogy se můžete projít i po židovském hřbitově z 18. století. Na ploše obehnané kamennou zdí uvidíte přes tisícovku náhrobků. Na náměstí vás nejspíš zaujme neobvyklá socha běžících nohou. Jde o nohy slavného českého génia a vynálezce, samotného Járy Cimrmana. Tabulka pod nimi informuje, že označují začátek naučné stezky, která také nese mistrovo jméno. (Deník Víkend, 13. 5.) ■ Národní demokracie, kterou ministerstvo vnitra vede ve svých zprávách o extremismu, se pokouší navýšit své šance pro blížící se parlamentní volby. Spojila se s několika menšími stranami a vytvořila uskupení Rozumní. Politologové a experti na extremismus jim však velké šance nedávají. „Součtem mnoha nul vznikne pouze nula,“ míní politolog Josef Mlejnek. Kromě Národní demokracie pod vedením Adama Bartoše, který byl v roce 2016 odsouzen z podněcování nenávisti proti Židům, je v Rozumných ještě Změna pro lidi, Slušní lidé, Demokratická strana zelených, Občané 2011, Konzervativní a sociální hnutí a České hnutí za národní jednotu. (Aktuálně.cz, 16. 5.) ■ Za celoživotní vědeckou práci a publikační činnost o historii Prostějova dostala cenu Marie Dokoupilová. Je odbornicí na moderní dějiny a židovské osídlení města. Je autorkou výstav v Prostějově, Olomouci a jiných městech. Zpracovala velkou expozici o dějinách prostějovských Židů a podílil se na výzkumných pracích spojených s pietní obnovou židovského

hřbitova. (5plus2, 19. 5.) ■ Studenti experimentální tvorby z Fakulty architektury Vysokého učení technického (VUT) vytvořili speciální internetovou mapu a také stezku, která turisty provede židovskou historií Brna. Web nazvaný Židovské stezky přibližuje 12 zajímavých míst moravské metropole. Snímky a videa jsou v českém, anglickém a německém jazyce. Projekt vznikl za podpory Česko-německého fondu budoucnosti. Na každé ze zastávek čtyřkilometrového putování je dostupná informační tabule s QR kódem, který chodce odkáže na audio obsah na internetu. (Právo, 22. 5.) ■ Městské muzeum a galerie ve Vodňanech ve spolupráci se Státními okresními archivy Písek, Strakonice a České Budějovice, Státním oblastním archivem v Třeboni, Památkem Terezín, Institutem Tereziánské iniciativy a Židovským muzeem v Praze připravilo v budově bývalé synagogy ve Vodňanech výstavu k 75. výročí transportu většiny vodňanských židovských obyvatel do Terezína s názvem *Vrátit obětem jejich tvář*. (Krajské listy.cz, 23. 5.) ■ Několik stovek lidí, včetně zástupců židovských rodin, si v neděli odpoledne přišlo připomenout hradecké židovské oběti druhé světové války k novému památníku na Zákosteleckém náměstí. „Ve druhé světové válce zahynulo 288 Židů z Jindřichova Hradce. Památník tvoří živý strom, lípa, která symbolizuje češství. Kolem ní je



umístěných šest žulových bloků do tvaru šesticípé hvězdy.“ (Jindřichohradecký deník, 23. 5.) ■ Tragičnou a smutnou historií, která by se už v žádné podobě neměla opakovat, připomíná výstava na ženské galerii v turnovské synagoze. Její téma napovídá už název *Židé v gulagu. Českoslovenští Židé v sovětských pracovních táborech v období druhé světové války*. Výstava je přístupná do konce června. (Právo, 24. 5.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Před **20 lety, 1. června 1997**, zemřela v Praze hudební kritička, publicistka a skladatelka hudební skupiny Mišpacha **HANA ROTHOVÁ**. Narodila se se 31. 3. 1941 židovské matce a nežidovskému otci a šoa přežila díky tomu, že spolu se svou sestrou (pozdější psycholožkou Helenou Klímovou) našla útočiště v československém sírotčinci v Krabčicích u Roudnice. Po válce vystudovala hudební vědu na FF UK, působila v Supraphonu, v Českém rozhlasu. V šedesátých a poté až v devadesátých letech publikovala hudební kritiky a články. Ve druhé polovině sedmdesátých let založila hudební skupinu Mišpacha, po léta jeden z mála neoficiálních a svobodných projevů pražské židovské komunity. Tvořila ji nejprve s manželem Mikulášem Rothem, dětmi a příbuznými z širší rodiny, později s přáteli, kteří se u Rothů scházeli v bytě a zpívali chasidské a židovské písně. Hana Rothová sháněla pro Mišpachu texty, prepisovala melodie (které odposlouchala od manžela a z nahrávek), byla dirigentkou souboru a jeho jedinou autorkou. První veřejný koncert Mišpachy se konal ještě před pádem komunistického režimu v sále kulturního domu Na Chmelnici, v devadesátých letech pak následovala řada koncertů i vydání několika CD. Mišpacha koncertuje dodnes pod vedením dcery H. R., Heleny Divecké.

Dne **5. června** si připomínáme **130.** výročí narození literáta, žurnalisty a herce **ERNESTA (ARNOŠTA) FEIGLA** (5. 6. 1887 Praha–2. 1. 1957 Praha). Pocházel z pražské německé židovské umělecké rodiny: jeho bratr Fritz (Bedřich) byl malíř, druhý bratr Hugo byl odborníkem na výtvarné umění a majitelem známé pražské galerie, Ernst se přátelil s Maxem Brodem a Franzem Kafkou. Po ukončení gymnázia pracoval jako redaktor v *Prager Tagblattu*, kde v rubrice *Ze soudní síně* pravidelně uveřejňoval soudničky pod značkou *-ei-*. Jako spisovatel poprvé vystoupil v roce 1918, kdy byla v Uranii veřejně čtena jeho dramatická filosofická báseň *Don Juan*, která se dokonce dočkala premiéry v pražském německém divadle (k této básni se zřejmě vztahuje ocenění Franze Kafky citované M. Brodem v knize *Pražský kruh*). Německé divadlo uvedlo ještě další Feiglovu čtyřaktovku *Fremde* v roce 1920. V témže roce se oženil s Augustou Anforio-



Ernest (Arnošt) Feigl. Foto archiv.

vou, pocházející z německé pražské katolické rodiny (toto manželství mu za okupace zachránilo život, zatímco jeho rodiče, bratr Karl a sestry zahynuly, bratrům Bedřichovi a Hugovi se podařilo včas uprchnout). Jako herec byl mj. členem souboru Královského německého divadla v Praze.

Před **105 lety, 30. června 1912**, se v Hradci Králové narodil spisovatel, básník, překladatel, publicista a diplomat **VIKTOR FISCHL (AVIGDOR DAGAN)**. Jeho činnosti a dílu jsme se v *Rch* již několikrát věnovali, a tak tentokrát upozorňujeme na text, jež pod názvem *Viktor Fischl: Sběratel krásných okamžiků* uveřejnila nedávno publicistka, autorka a rodinná přítelkyně Fischlů Lenka Jaklová. V článku mj. vzpomíná na besedu s V. Fischlem, která se odehrála v Hradci Králové roku 2000, poté co studenti místní umělecké školy připravili z jeho textů představení. Přetiskujeme několik otázek z publika a autorových pohotových odpovědí (celý text viz www.mistnikultura.cz):

O: *Po čem se vám v Izraeli nejvíce stýskalo?* VF: Po psacím stroji. O: *Co vám zůstalo z vašeho diplomatického působení?* VF: Teď už jen ošuntělý cylindr. Stella prodala můj frak nějakému kouzelníkovi. O: *Navštívili jste jako diplomat spoustu zemí, vystačil jste si s angličtinou?* VF: Já umím z ostatních jazyků asi 20 slov. O: *To stačí?* VF: Když umíte blafovat, tak ano!

O: *Vložil jste někdy do Zdi nářků své přání?* VF: Vložil, ale neřeknu vám, co v něm bylo! Já se těžko rozbrečím, ale tehdy jsem měl na krajíčku. Ta zeď je částí chrámu, ke kterému se Židé po celém světě modlí 2000 let. To byl zážitek tak mocný, že jsem tam chvíli stál a dotýkal se kamene. Něco jsem napsal jako všichni ostatní, ale příznám se, že jsem to napsal česky. O: *Odkud čerpáte svůj pověstný optimismus?* VF: To je stálý stav mé mysli, ta víra a naděje, že zase bude dobře. Nejsem sám. Ben Gurion říkával: *Kdo v Izraeli nevěří na zázraky, není realista!* Zní to podivně, ale ono se to vždycky obrátí. V Izraeli je víc zázraků než jinde, protože je tam těžší život než jinde. O: *Co byste poradil mladým lidem v Čechách? Proč se chovat eticky, když se to nevyplácí?* VF: Být trpělivý. Trpělivost to je první slovo, které se člověk naučí v hebrejštině. Ono to jednou přijde. Uvidíte. Slušnost se nakonec vždycky vyplatí. **(am)**

ZEMŘELA ALENA KREKULOVÁ (9. 5. 1935 – 4. 5. 2017)

V květnu zemřela Alena Krekulová (roz. Reichelová), profesí mikrobioložka, která se v době normalizace výrazně podílela na produkci samizdatového nakladatelství Alef, spolupracovala s biologem a filosem Zdeňkem Neubauerem a patřila k okruhu nakladatelství Vladislava Zadrobílka.

Na jejím pohřbu řekl rabín Efraim K. Sidon mj. toto: ... *Ze čtvrtka na pátek, noc po smrti Aleny, se mi zdálo o mostu. Souvislost s ní*



A. K. v šedesátých letech.

a s písničkou rabi Nachmana mi připadá tak průkazná, že se nestydím teď a tady o svém snu mluvit. Výdání překladu podivuhodných pohádek rabi Nachmana s detailním komentářem k nim i stejně obdivuhodný rozbor jeho základního teologického spisu jsou sice dílem Aleniny dcery Terezy, ale nikdy by nespátily světlo světa bez její matky.

Takže se mi zdálo, že jsem byl v Belgii, odkud pro nás, emigranty, vedla přes most cesta do Francie. (...) „Celý ten svět,“ říkal však rabi Nachman, „je vcelku velmi úzký most a zásada je vůbec se nebát.“ Neříkal, že most je život každého z nás, ale že to je svět, ve kterém je nám souzeno žít. (...) V tom případě je ale otázka, co byla v mém snu Belgie, odkud vedlo točité schodiště nahoru na most, a co Francie, kam bylo po podobném schodišti třeba zase sestoupit. O tomhle bych si zrovna s Alenou rád promluvil, poněvadž ta, když něco řekla, mohl se člověk spolehnout, že to má hlavu a patu. Jinak poslouchala, mlčela a zcela prakticky dělala, co bylo zapotřebí, a nejenom pro svou dceru. (...) Jako mikrobioložka věděla o zázraku výskytu života na tomto světě své. Jistě ji nepřekvapovalo, že začíná páchnoucí kapkou a končí v prachu, ale také si uvědomovala přítomnost transcendence života, před níž budeme posuzovat své dny a vydávat z nich počet, až sestoupíme z mostu na skutečnou půdu života. Musila by vědět, že pod tím litinovým mostem hranice mezi „Belgií“ a „Francií“ neexistuje, a že odkud jsi přišel a kam odcházíš, je věčné místo, o němž se v žalmu mluví jako o zemích Života. Proto se, ač je tomu těžké uvěřit, nemusila bát hříchu, a její duše, jak se zdá, byla připojena do svazku života s dušemi našich pramáti Sary, Rivky, Ley a Rachel už tady na tomto mostě.

Timothy Snyder

TYRANIE. 20 LEKCÍ Z 20. STOLETÍ

■ Jeden z předních intelektuálů současnosti, historik Timothy Snyder, přichází po velkých historických pracích *Krvavé země* a *Černá země* s příspěvkem k aktuální debatě o dalším osudu liberální demokracie. Dvacet lekcí z evropských dějin 20. století ukazuje, že kolaps společnosti, demokracie a morálky i naše osobní selhání v podmínkách politických krizí nejsou neředivě představitelné.

Naši rodiče a prarodiče, vedeni iracionálními mýty fašismu, nacismu a komunismu, budovali zdi proti znepokojivým globálním hrozbám. Určitě nejsme chytřejší než oni, máme však výhodu, že se z jejich zkušenosti můžeme poučit a nastupujícím tyranům včas vzdorovat.

Vydala nakl. Paseka a Prostor v Praze roku 2017. Z angličtiny přeložil Martin Pokorný. 120 stran, cena: 168 Kč.

Josef Feigl

KDO SE VYDAL NA CESTU, MÁ O ČEM VYPRÁVĚT

■ Pozoruhodné vzpomínky tlumočnicka a překladatele Josefa Feigla (1908–1995), jenž na vlastní kůži okusil všechny historické zvraty „století vlků“. Ve svých vzpomínkách se vrací do dětství a mládí, soustřeďuje se i na dobu poválečnou a svou tlumočnickou a překladatelskou profesi (uměl pět jazyků, což mu za války zachránilo život). Čtyřem letům, po která byl vězněn v lodžském ghettu, věnuje málo pozornosti, snaží se soustředit spíše na pozitivní stránky života, píše se značnou dávkou humoru a sebeironie. Autorovy vzpomínky doplňuje fotografická příloha, text jeho dcery Evy, doslov historika Richarda Seemana o životě v lodžském ghettu a mini CD s autentickým záznamem vyprávění.

Vydal Zdeněk Susa ve Středoklukách roku 2016. 110 stran, dop. cena 220 Kč.

FESTIVAL ZAKÁZANÉ HUDBY

■ V červnu pořádá společnost Česká kultura 10. ročník Festivalu zakázané hudby. Dne **4. 6.** od 18.00 je na programu koncert Martinů Ensemble a mezzosopranistky Barbory Poláškové, věnovaný vzpomínce na Pavla Haase (jeho skladby zazní spolu s hudbou A. Dvořáka, W. A. Mozarta ad.). Dne **11. 6.** od 18.00 se koná slavnostní závěrečný koncert, v němž účinkuje smíšený sbor ze Strausbergu spolu s klavíristou W. Panwitzem a klarinetistou D. Jaegerem (skladby J. S. Bacha, J. Brahmsa, F. Mendessohna-Bartholdyho ad.). Na tento koncert lze využít bezplatného svozu autobusem, který bude přistaven před budovou Českého rozhlasu na Vinohradské ulici

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI



11. 6. v 15.45. Odjezd je plánován na 16.00. U rozhlasu také končí svoz zpět po koncertě. V případě zájmu zašlete potvrzení na e-mail: ceskakulturazs@gmail.com, tel. č. 777 269 032.

PAMÁTNÍK ŠOA – BUBNY

■ Památník šoa (Bubenská 1, P 7) pořádá v červnu tyto kulturní pořady: Ve středu **21. 6.** od 19.00: *Hlas kontra Bas* – Ridina Ahmed a Petr Tichý – koncert originální zpěvačky s českými, súdánskými a ruskožidovskými kořeny. Téhož dne od 22.00 se koná představení divadelního studia Farma v jeskyni *Čekárna*. Jedná se o inscenaci inspirovanou vzpomínkou přeživší holocaustu, jež byla původně deportována z nádraží Bubny. Moderní výrazový tanec přibližuje čekárnu jako v meziprostor, kde se potkávají „náhodní“ cestující různých časů a epoch a posléze se tam vracejí mrtví, za tónů slovenského tanga se setkáváme s příznaky těch, s nimiž jsme se nerozloučili. Hraje se i **23. 6.** od 22.00 a **25. 6.** od 21.00.

■ Ve čtvrtek **22. 6.** se od 18.00 koná veřejné představení divadelní inscenace *Terezínské zvony* a poté od 19.00 diskuse s herci Přírodní školy o objevování terezínských příběhů. Na závěr představí ředitel gymnázia František Tichý svou novou knihu o terezínských dětech.

JUDAFEST 2017

■ V neděli **25. 6.** od 12.00 do 20.00 hodin se na náměstí Míru před kostelem sv. Ludmily koná další ročník Judafestu, veletrhu židovských organizací, který připravila Unie židovské mládeže v ČR. Přijďte se seznámit

s činností rozmanitých organizací, ochutnat košer občerstvení a víno, naučit se izraelské tance, zvláštní aktivity jsou připraveny i pro děti. Vstup volný, srdečně zveme!

MACHOL ČECHIA 2017

■ Machol Čechia 2017 – 19. ročník mezinárodního semináře izraelských lidových tanců se koná **od 28. června do 2. července** v Nymburku. Přivítáme profesionální učitele z Izraele a více než sto účastníků z několika zemí. Ti se při intenzivní výuce naučí tradičnější, ale i moderní izraelské tance a dozvědí se více o jejich historii. Různorodost hudebních žánrů i tance bude účastníkům představena v plné šíři: od tradičních melodií, přes novodobější izraelskou hudbu, až po současnou pop music. Účast na semináři není ničím omezena, přihlásit se na něj lze až do poloviny června. Informace na www.besamim.cz, besamim@volny.cz, tel. 603 852 917 (Ondřej Novák).

IZRAELSKÁ KULTURA

Z bohatého výběru pořadů izraelských umělců upozorňujeme na tyto akce:

■ Netradiční dokumentární celovečerní film Tomera Heymanna o izraelském choreografovi Ohadu Naharinovi a jeho taneční metodě a filosofii *Mr. Gaga* bude v červnu v rámci festivalu Tanec Praha uveden v následujících místech: **2. 6.** od 19.30, DIOD, Jihlava; **8. 6.** od 20.00, Moving Station, Plzeň; **13. 6.** od 21.00, Scala (v kavárně), Brno; **14. 6.** od 20.00, Bio Central, Brno; **27. 6.** od 20.00, Kino Varšava, Liberec.

■ Na samostatné výstavě *Země jelena* se poprvé v Čechách představí dílo izraelské umělkyně Orit Ishay (nar. 1961). V prostoru dvoupatrové galerie Domu fotografie v Praze (Revoluční 5) bude od **6. 6. do 10. 9.** vystaveno přes sedmdesát děl různých médií, která představují výběr toho ústředního a nejvýznamnějšího z její tvorby. Výstavu připravila kurátorka Dalia Levin.

■ V rámci čtrnáctého ročníku festivalu ProART vystoupí **19. a 20. 6.** od 20.00 v brněnském Centru experimentálního divadla izraelské taneční duo Anatoly Shinfeld a Yuko Imazaike s projektem *Gil Gul*. Anatoly a Yuko přetavili svou zkušenost ze života v Negevské poušti do poutavé taneční choreografie.

■ Od **19. 6. do 17. 9.** bude v galerii Slunečná na Šumavě k vidění výstava fotografií *Vidět Izrael jinak* deseti českých a izraelských fotografů a umělců. Svě známé poliční fotografie vystaví telavivský fotograf Alex Levac; Karel Cudlín představí svůj pohled na současný Izrael; své snímky představí i Pavlína Schultz. Během vernisáže bude odhalena socha *Prátelství* izraelského sochaře Yosefa Jojo Ohayona.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, P 1, velký sál)

Pořady v Jeruzalémské synagoze

(Jeruzalémská 7, P 1)

■ V pátek **2. června** od 17.00 zahajuje ŽOP ve spolupráci s festivalem romské kultury Khamoro výstavu snímků amerického fotografa Marka Wiedorna nazvanou **Romská duše**. Součástí vernisáže je koncert klasické hudby inspirované romskými motivy. Vstup je volný. Výstava je přístupna až do 31. 8., denně kromě sobot a židovských svátků od 10 do 17 hodin.

■ Ve čtvrtek **8. června** od 18.00 zveme na koncert židovských písní od starověku po dnešek v podání italských umělců Delily Gutmanové a Repahela Negriho s názvem **Ostrov božské rosy**. Vstup volný.

■ Dne **28. června** od 18.00 pokračuje cyklus varhanních koncertů v synagoze. Skladby J. S. Bacha, A. Solera, G. F. Händela, S. Bodorové, L. Boëllmanna a dalších hrají Václav Peter a Jitka Chaloupková. Vstupné dobrovolné.

■ Ve čtvrtek **29. června** od 19.00 se koná večerní komentovaná prohlídka.

Káva o půl čtvrté

■ Ve středu **7. června** přivítáme na Kávě diplomata, bezpečnostního analytika, bývalého velvyslance v Izraeli **Tomáše Pojara**. Bude hovořit například o vztahu EU ke Státu Izrael, o vztahu Izraelců a Palestinců, ale také o knize svého otce Miloše Pojara *T. G. Masaryk a židovství*.

■ Ve čtvrtek **15. června** bude naším hostem profesor lékařské chemie a biochemie, pedagog MUDr. Libor Vítek. Jeho tématy jsou: Pít, nebo nepít mléko? Moje nová dieta či Dobrá kondice do 100 let.

Kavárna otevírá od 14.30, zahájení programu je přesně v 15.30. Připravil a moderuje Honza Neubauer.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP****Auditorium**

(Maiselova 15, 3. patro)

■ **6. 6. v 18.00: Claude Lanzmann a jeho dílo.** Přednáška publicistky a spisovatelky Ladislavy Chateau věnovaná francouzskému režisérovi Cl. Lanzmannovi, autorovi monumentálního díla *Šoa*. L. Chateau se soustředí především na jeho filmy, které se vztahují k Terezínu: *Návštěvník ze světa živých* (1997), který vznikl na základě šokujícího rozhovoru s Mauricem Rosselem, delegátem Mezinárodního výboru Červeného kříže v Ženevě, jenž roku 1943 navštívil Osvětim a v červnu 1944 terezínské ghetto. Druhý a zatím poslední Lanzmannův film *Poslední z nespravedlivých* (2013) byl nato-

**KULTURNÍ
POŘADY**

čen na základě příběhu Benjamin Murmelsteina, který stál v čele terezínské židovské samosprávy. Vstup volný.

■ **13. 6. v 18.00: Život a dílo architekta Jakoba Gartnera.** Přednáška kunsthistoričky Terezy Haluskové (FF UK) představí dílo architekta Jakoba Gartnera (1861–1921), autora nespočtu nájemních domů, veřejných staveb a mnoha synagog v Rakousku-Uhersku. Vstup volný.

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče:** **11. 6. ve 14.00: Lvíček Arje a záhada Židovského města.** Lvíček Arje a děti se stanou detektivy, kteří budou na základě sdělených indicií prozkoumávat zákoutí pražského Židovského Města. Prohlídka: Židovské Město. Jednotné vstupné 50 Kč.

■ Výstava v prostorách OVK: **„Mám se v Terezíně velice dobře...?“** – práce z XVIII. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Do 29. 6., po-čt 12–16, pá 10–12, během večerních programů a po domluvě.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP****Maiselova synagoga**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ **8. 6. v 19.00: České smyčcové duo.** Koncert stejnojmenného komorního sboru houslistky Lucie Sedlákové Hůlové a violoncellisty Martina Sedláka. Na programu jsou krom děl N. Paganiniho, R. Gliera a G. Pia-tigorského i díla terezínských skladatelů E. Schulhoffa a G. Kleina. Vstupenky lze zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze, v Info centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1), v síti Ticket Art a na webových stránkách ŽMP. Vstupné 230 Kč / 150 Kč.

■ **15. 6. v 19.00: Role společenství v duchovním životě.** Ke křesťanskému i židovskému náboženskému životu patří komunita. Ta může být oporou, ale také nelehkou výzvou, která člověka nutí ke kompromisům s jeho náboženskými ideály. Při rozhovoru se setkají členka kontemplativně-činné kongregace sester karmelitek sv. Terezie a pedagožka na KTF UK Denisa Červenková a brněnský rabin Štěpán Menaše Kliment. Moderuje Miloš Hrdý. Vstup volný.

■ **20. 6. v 19.00: Mezi Rýnem a Vltavou.** Jako teenager se Harry Farkaš ocitl s rodiči v šedesátých letech v západním Německu. Později pracoval ve veřejnoprávní televizi, působil jako předseda ŽO v Kolíně nad Rýnem. V poslední době se stále více věnuje fotografii, v Česku je činný jako galerista. O druhé etapě jeho života s ním bude v rámci cyklu *Naše 20. století* rozmlouvat publicista Petr Brod. Vstup volný.

■ **22. 6. v 19.00: Bojí se Francie reality?** Setkání nad knihou *Jedině to je přesné* francouzského židovského filosofa a eseisty Alaina Finkielkrauta, která nedávno vyšla v nakladatelství CDK. A. Finkielkraut patří mezi významné konzervativně orientované intelektuály, jejichž kritika multikulturalismu a neúspěšné integrace muslimských imigrantů spojená s rostoucím antisemitismem je předmětem četných kontroverzí. O knize i situaci ve Francii budou rozmlouvat Michel Perottino z Institutu politologických studií FSV UK a Vít Hloušek z Fakulty sociálních studií MU. Moderuje publicista Jan Fingerland. Vstup volný.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ **1. 6. od 17.00: Vernisáž výstavy Tváře Cejlu.** Areál bývalé věznice v Brně na Cejlu je místem, které je spojeno s akterými prvního, druhého i třetího odboje. Výstava Občanského sdružení Paměť zájemce seznámí s osudy vybraných osobností, které spojuje věznění v této káznici. Vstup volný.

■ **7. 6. od 17.00: Život jako film – Hugo Haas.** Přednáška filmového historika, scenáristy a novináře Pavla Taussiga, který kromě životních osudů H. Haase a jeho rodiny přiblíží i osudy přátel a kolegů. Zájemci si na místě budou moci za zvýhodněnou cenu zakoupit autorovy knihy. Vstup 30 Kč

■ **13. 6. od 17.00: Brno podnikatelské.** Druhá přednáška doc. Bohumíra Smutného se zaměří na proměnu postojů brněnských úřadů vůči židovským podnikatelům v padesátých letech 19. století. Vstupné 30 Kč

■ **18. 6. od 10.30: Dílna pro děti od 5 let na téma Šavuot.** Uskuteční se v prostorách sálu Turistického centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích. Vstupné 30 Kč.

■ **25. 6. od 14.00: Když se všechno změnilo.** Interaktivní vzdělávací program pro rodiny, během něhož budou účastníci rekonstruovat vybrané osudy brněnských židovských rodin po mnichovské dohodě, za druhé republiky a během protektorátu. Program je vhodný pro děti od 12 let, pro rodiče je připravena komentovaná prohlídka technického zázemí vily Löw-Beer. Vstup na dílnu volný, na prohlídku 30 Kč.

■ **27. 6. od 17.00: Lizzie** – přednáška a projekce filmu. Filmová historička a novinářka Alice Aronová představí režijní, hereckou a producentkou činnost Huga Haase ve slavném Chaplinově ateliéru v USA, kterou porovná s jeho českou tvorbou. Po přednášce následuje projekce Haasova psychologického dramatu *Lizzie*. Vstupné 30 Kč.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ **Svátek Jom ha-acmaut:** Jom ha-acmaut jsme letos oslavili odpolední slavností v duchu Tel Avivu a jeho otevřené atmosféry. Nechybělo grilování, zmrzlina, téměř opravdová telavivská pláž, kavárna se šeš bešem a dáma a výstava fotografií *Humans of Tel Aviv* od izraelského aktivisty a fotografa Ezeze Kaganovitze, jehož workshop blíže představí student kvinty Aleksander Columby.

■ **Praktické výsledky školních projektů:** V loňském školním roce vytvářeli naši studenti v rámci dílny Světlo ve tmě předmětové pohádky pro nevidomé a slabozraké děti. Díla byla následně věnována do knihovny hmatových knížek, kde je možné si je vypůjčit. Letos jsme pohádky přihlásili do soutěže Tactus.cz 2017 a všechny postoupily do užšího výběru. Pohádka *O třech prasátkách* se umístila na třetím místě v kategorii předmětových pohádek. Za tým autorů převzal ocenění Krištof Janeček.

■ **Prima a 6. třída ve školním roce 2017/18:** Letos poprvé se uskutečnily tzv. státní přijímací zkoušky s centrálně připraveným testem z matematiky a českého jazyka, jehož výsledky ze zákona tvořily nejméně 60 procent celkových výsledků u zkoušek. Dalších 20 procent tvořily body za ústní pohovor a rovněž 20 procent výsledky testů z tzv. obecných studijních předpokladů. Republikově se na osmiletá gymnázia dostává 11 procent žáků pátých tříd. V Praze je číslo vyšší. Do naší primy se letos dostalo 25 procent našich pátáků (tedy nadprůměr). Navíc s rostoucím renomé gymnázia roste i zájem – zatímco loni se hlásilo 49 zájemců, letos 68. Všichni naši současní pátáci, kteří budou chtít, mohou ve škole pokračovat na druhém stupni.

Navzdory mnoha skeptikům se totiž ukazuje, že jde o mimořádně důležitý počin pro komunitní školu. Žáky učí stejní učitelé jako na gymnáziu, řada předmětů je dělena s gymnáziem, nejen ve školních projektech 2. stupně a gymnáziem propojujeme. S radostí zaznamenáváme zájem o 2. stupeň i „zvenku“ – většina z těch, kteří se hlásili na naše gymnázium, hned uváděli příp. zájem o naši 6. třídu, řada z nich dokonce dává naši 6. třídu přednost před primou jiných osmiletých gymnázií. S těmi se spojíme, jakmile by byla šance na přijetí.

NEZNÁMÝ EGON HOSTOVSKÝ

■ V sále Společnosti Franze Kafky (Široká 14) se **12. 6.** od 18.00 koná komponovaný pořad z dosud neznámých dopisů, textů a vzpomínek *Neznámý Egon Hostovský*, který připravila dcera spisovatele Olga spolu s hercem a spisovatelem Miloněm Čepelkou.

VÝZVY, ZPRÁVY INZERCE



PŘEDNÁŠKA

■ Spolek akademiků Židů spolu s Pražským literárním domem zvou na přednášku doc. dr. Miluše Juříčkové z Masarykovy univerzity v Brně: **Českoslovenští uprchlíci a norští zachránci. K česko-norským kulturním vztahům.** Přednáška se koná dne **13. 6.** v 18.00 v Pražském literárním domě, Ječná ulice 11, Praha 2.

SYNAGOGA TURNOV

■ V červnu je synagoga otevřena denně kromě pondělí od 9 do 17 hodin. Ve čtvrtek **22. 6.** od 17.00 se koná koncert studentů konzervatoře Jaroslava Ježka v Praze. Do **29. 6.** lze na ženské galerii zhlédnout výstavu **Židé v gulagu. Českoslovenští Židé v sovětských pracovních táborech v období druhé světové války**, zapůjčenou z Ústavu pro studium totalitních režimů.

SYNAGOGA JIČÍN

■ Synagoga je otevřena denně kromě pondělí od 9 do 17 hodin. V sále blízke Židovské školy se koná výstava fotografií, které Robin Böhnisch nasnímal v Etiopii.

SYNAGOGA BRANDÝS NAD LABEM

■ V budově synagogy lze do **26. 6.** zhlédnout výstavu **Hvězda pod tíhou hvězdy**, dokumentující vztahy Československa a Státu Izrael za komunismu. Je přístupna denně krom pondělí od 10 do 17 hodin.

■ Dne **4. 6.** se od 18.00 koná koncert Benewitzova kvarteta; dne **17. 6.** od 16.00 koncert skupiny Tra-la-la: sefardské písně, balkánská lidová hudba a další písně staré Evropy.

SYNAGOGA MIKULOV

■ V mikulovské synagoze čeká do **18. 6.** na návštěvníky kromě stálé expozice výstava, která představuje nejstarší, historicky a umělecky nejcennější synagogy, které byly v Čechách a na Moravě vybudovány v 17. a 18. století. Více info na www.10hvезд.cz.

BESAMIM V PODĚBRADĚCH

■ Skupina Besamim vás zve na ukázkou izraelských lidových tanců, která proběhne dne **30. 6.** od 16.00 do 16.30 na kolonádě Libenského v Poděbradech. Více o nás na www.besamim.cz.

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

■ **6. 6.** od 10.30: klavírní dopoledne s prof. Ivanem Klánským.

■ **7. 6.** od 14.30: Alena Šourková – fotografie – vernisáž výstavy.

■ **8. 6.** od 17.00: koncert dětí ze tříd Pavly Vondráčkové Jahodové a Ady Slivanské.

■ **29. 6.** od 9.00: koncert Keystone State Boychoir; 10.30: koncert chlapeckého sboru z Pensylvánie.

■ Výstavy: *Dva světy pod jednou střechou* – Obrazy Oldřicha Pražana; *Zašlá sláva* – fotografie Viktora Váchy.

Z DOPISŮ ČTENÁŘŮ

(Ad *Rch* 4/2017)

(...) Potešením bol pre mňa článok v *Roš Chodeš* v čísle z dubna 2017 – *Poslední pout'mistra Róberta Guttmanna*. A prečo? Jeho raport je datovaný: Kirjat Yam, říjen 1991! A v tomto termíne som mal šťastie stráviť s majstrom Tauberom jednu dlhú debatnú noc v tomto krásnom meste, v rámci mojej prvej návštevy Izraela, u príbuzných a známych.

Ako všetko to súvisí? Mój otec pochádzal z mestečka Holíč, ktoré bolo námetom v jeho románe *Atlantida holičských Židov*. Keďže mój otec bol jeden z mála preživších holocaust (mal 9 súrodencov), do r. 1992 som mal šťastie v tom, že som sa od otca dozvedel mnoho rodinných príbehov ako aj drobností o živote v malom mestečku Holíč. Dokonca v románe majstra Taubera sa objavili postavy mojich starých rodičov a desiatky postavičiek, ktoré on tak perom krásne a výrazne predstavil! Takže je pochopiteľné, že naše večerné zoznámenie v jeho byte sa pretiahlo do raňajších hodín – a to na jeho žiadosť, aj keď bol krátko po koronárnej príhode.

Ako som sa s p. Tauberom zoznámil? V bytovke, kde býval, jeho rodina bola v susedstve s mojim kolegom-pediatrom, ktorého korene boli zo Slovenska – z nášho regiónu Gemer, rovnako ako jeho manželky. Tieto dve rodiny sa poznali ešte z Čiech: pán Tauber pôsobil ako lekár v Ústí nad Labem a mój priateľ-kolega dr. Berger pôsobil na Kladne. Obidve rodiny sa začiatkom 60. rokov legálne vysťahovali do Izraela. Dnes sa ani tomu nechce veriť, že bola taká možnosť, zvlášť po tom, čo po vojne na Sinaji boli prerušené diplomatické styky ČSSR s Izraelom a v normalizačných časoch bol Izrael a sionizmus doslova červeným súknom pre Moskvu a jej satelity! (...)

S priateľským pozdravom: Šalom! Lehit-raot v Rimavskej Sobote a na Slovensku!

MUDr. Dušan Rybár,
predseda ŽNO v Rimavskej Sobote

ŽNO BRATISLAVA

V **júni** srdečně blahoželáme našim členom: pani MUDr. Eva Janovicová – 80 rokov; pán MUDr. Ivan Kalina – 70 rokov; pán Michal Kamenický – 65 rokov; pani Katarína Kovárová – 65 rokov; pán Eugen Kučera – 89 rokov; pani PhDr. Gabriela Mencerová – 76 rokov; pán Ing. Jozef Neumann – 71 rokov; pán Otto Šimko – 93 rokov; pán Pavel Weiss – 72 rokov, a pani Gertrúda Zúbeková – 84 rokov. Prajeme dobré zdravie, veľa šťastia a osobní pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

V **júni** srdečně blahoželáme našim členom, ktorí slávia sviatok svojich narodenín: pán Juraj Strelinger, nar. 13.6. – 68 rokov, a pán Ivan Belan, nar. 26.6. – 72 rokov. Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **červnu** oslavujú své narodeniny: pani Kateřina Bartošová, nar. 9.6. – 25 let; pan Zdenko Brandejs, nar. 29.6. – 82 let; pan Pavel Fried, nar. 13.6. – 87 let; pani Růžena Hanáčková, nar. 9.6. – 67 let; pani Judita Havelková, nar. 20.6. – 57 let; pan David Mayer, nar. 2.6. – 38 let; Maxmilián Mayer, nar. 21.6. – 2 roky; pan Josef Ondra, nar. 11.6. – 59 let; pan Petr Pisk, nar. 28.6. – 43 let; pani Kateřina Rusňáková, nar. 8.6. – 35 let; pani Veronika Ruth Slavíková, nar. 17.6. – 33 let, a pani Iva Vlčková, nar. 25.6. – 36 let. Přejeme jim zdraví a osobní pohodu. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO DĚČÍN

V **červnu** oslaví narodeniny: pan Tomáš Bartoň, nar. 14.6. – 56 let; pani Ing. Olga Bauero-ová, nar. 14.6. – 41 let; pan Vladimír Erban, nar. 22.6. – 65 let; pan Ivan Kohout, nar. 19.6. – 33 let; pani Jana Palkovičová, nar. 17.6. – 67 let; pani Channa Šimonová, nar. 12.6. – 32 let; pani Nikola Wellemínová, nar. 22.6. – 40 let; pan Petr Wellemín, nar. 17.6. – 66 let. Všem oslavencům přejeme pevně zdraví a osobní pohodu. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Dne 19. května zemřela pani Ruth Žáková ve věku nedožitých 92 let. S naší Růženkou jsme se rozloučili 26. 5. v děčínské synagoze. Budeme vzpomínat s láskou. *Zichrona livracha!*

ŽO KARLOVY VARY

V **červnu** oslaví narodeniny: pani MUDr. Růžena Möstlová, nar. 5.6. – 68 let; pan Chaim Kočí, nar. 7.6. – 40 let; pani Eva Šťastná, nar. 17.6. – 88 let, a pan Ing. Hanuš Hron, nar. 18.6. – 92 let. Jmenovaným přejeme hodně zdraví a osobní pohody. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

V **júni** oslaví narodeniny: pán Ing. Ivan Barkányi – 69 rokov; pán JUDr. Alexander Fuchs –



69 rokov; pani MUDr. Edita Ganóczy – 65 rokov; pani MUDr. Ludmila Grossmannová – 60 rokov; pani Katarína Hermelová – 65 rokov; pán Ing. Vladimír Jakubík – 72 rokov; pán MUDr. Alexander Jedlovský – 87 rokov; pani Mgr. Katarína Kamenská – 64 rokov; pán Gabriel Klein – 78 rokov; pani Irma Mattová – 86 rokov; pán Alfréd Novák – 92 rokov; pán PhMr. Peter Novák – 65 rokov; pán Juraj Szánto Dp.t. – 98 rokov, a pán Ing. Ivan Vesel – 72 rokov.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Dňa 14. 10. 2016 zomrela v Torontu pani Serena Bayernová vo veku 94 rokov. Prežila Birkenau, stále vychovávala mládež a bola vernou čitateľkou *Roš chodeš*.

Zichrona livracha!

ŽO LIBEREC

V **červnu** oslaví narodeniny: pani Margit Příborská, nar. 4.6. – 90 let; pan Pavel Gerö, nar. 6.6. – 71 let; pani Olga Hronová, nar. 9.6. – 41 let, a pan Michal Hron, nar. 18.6. – 68 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **červnu** oslaví životní jubileum: pani Věra Strouhalová, nar. 13.6. – 70 let; pani Lenka Murphy, nar. 15.6. – 44 let; pani Mgr. Zuzana Talášková, nar. 25.6. – 52 let; pani Danie-la Zavadilová, nar. 23.6. – 79 let, a pani Monika Janáček, nar. 10.6. – 43 let. Přejeme hodně zdraví a radosti.

Ad mea veesrim šana!

Vážení čtenáři,
měsíčník *Roš chodeš* lze zakoupit v těchto pražských knihkupectvích: Franze Kafky (Široká 14, po-pá 10–17.00, so–ne 10–16.00); Oliva (Husova 8, po-pá 11–18.00); Kalich (Jungmannova ul. 9, po-pá 9–18.00); Academia (Václavské nám. 34, út-pá 8.30–20.00, so–ne 9.30–18.00).

Informace o předplatném Vám rádi sdělíme na adrese roschodes@sefer.cz.

ŽO OSTRAVA

V **červnu** oslaví narodeniny: pan MUDr. Antonín Bělař, nar. 15.6. – 73 let; pan Petr Hlubík, nar. 18.6. – 52 let; pani Adriana Malá, nar. 13.6. – 65 let; pani Jarmila Nováková, nar. 19.6. – 84 let; pani PhDr. Milena Slaninová, nar. 13.6. – 71 let; pan Radek Sova, nar. 6.6. – 52 let, a pani MUDr. Hana Vavrečková, nar. 24.6. – 79 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V **červnu** oslaví narodeniny: pan Jan Schwarz, nar. 4.6. – 70 let; pan Oldřich Witz, nar. 7.6. – 92 let; pani Bc. Tereza Kohoutová, nar. 7.6. – 31 let; pani Dagmar Löwyová, nar. 20.6. – 37 let; pan Ing. Ivan Martin, nar. 25.6. – 69 let; pani Eva Lišková, nar. 30.6. – 88 let, a pani Iva Kinclová, nar. 30.6. – 56 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **červnu** oslavují narodeniny: pani Věra Čeňková, nar. 4.6. – 91 let; pani Albertina Farská, nar. 5.6. – 96 let; pani Eva Formánková, nar. 24.6. – 81 let; pani Hana Hnátová, nar. 20.6. – 93 let; pani Helena Horáčková, nar. 4.6. – 83 let; pani Valerie Levy, nar. 8.6. – 85 let; pani Fany Pytelková, nar. 20.6. – 90 let; pani Karla Reková, nar. 24.6. – 94 let; pan Petr Riesel, nar. 3.6. – 84 let; pani Shaer Etti Minaševna, nar. 10.6. – 82 let; pani Naděžda Sikytová, nar. 27.6. – 82 let; pani Liduška Lea Skácelová, nar. 18.6. – 84 let; pani Alena Šourková, nar. 6.6. – 89 let, a pani Marie Vítovcová, nar. 15.6. – 89 let. Všem přejeme pevně zdraví do dalších let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Dne 4. 5. zemřela pani Alena Krekulová ve věku nedožitých 82 let. Se zesnulou jsme se rozloučili 7. 5. v obřadní síni NŽH, obřad provedl zemský rabín Efraim Sidon.

Dne 17. 5. zemřela pani Ing. Věra Duřová ve věku 82 let. Se zesnulou jsme se rozloučili 19. 5. v obřadní síni NŽH, obřad provedl pražský rabín David Peter. *Zichronan livracha!*

ŽNO PREŠOV

V **júni** oslaví narodeniny: pán Peter Červeňák – 29 rokov; pán Ing. Hardy Eckhaus – 63 rokov; pán Mgr. Miloš Krišák – 36 rokov, a pán MUDr. Ivan Schvalb – 60 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **červnu** oslaví své narodeniny: pani Drahomíra Krásová, nar. 5.6. – 62 let, a pani Alena Šplíchalová, nar. 30.6. – 67 let. Přejeme jim dobré zdraví. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V měsíci **červnu** blahopřejeme k narození panu Danielu Narwovi a pani Michaele Fišerové. *Ad mea veesrim šana!*

OSLAVY PADESÁTÉHO VÝROČÍ

Na Den Jeruzaléma (28. ijaru, letos připadl na 24. května) si Jeruzalém připomněl 50. výročí sjednocení města, k němuž došlo v červnu 1967 v rámci šestidenní války, kdy izraelští vojáci porazili jordánské síly a dobyli Staré Město (viz str. 10–13). Vě městě se konaly jak oficiální oslavy, včetně vlajkového průvodu a vzpomínkových shromáždění na padlé vojáky, tak neoficiální akce volající po toleranci a míru. Trpkost oslavám však dodala další rezoluce výkonné rady UNESCO, schválená počátkem května, která popírá svrchovanost Izraele nad Jeruzalémem. Naopak povzbuzením byla návštěva prezidenta Donalda Trumpa, jenž jako první úřadující americká hlava státu navštívil při cestě do Izraele Západní zeď.

MÍSTO OSLAV FOTBAL

Izraelské velvyslanectví v Nigérii zrušilo oslavy posledního Dne nezávislosti a peníze věnovalo na školu a fotbal. Pro 225 dětí, které žijí v uprchlickém táboře, protože utekly před teroristickou skupinou Boko Haram, byla z ušetřených peněz zaplácena roční školní výuka, ale také fotbalové dresy, míče a najati trenéři na týdenní fotbalový turnaj. „Naším záměrem bylo přinést dětem zprávu o naději, což je také poselství sionismu,“ řekl izraelský velvyslanec v Nigérii Guy Feldman.

OMEZENÁ BLOKACE

Provozovatelé sociální sítě Facebook by podle své příručky měli blokovat materiál popírající šoa jen v zemích, kde za popírání holokaustu hrozí soudní postih, tedy v Izraeli, Francii, Německu a Rakousku. Údaje, které z tohoto manuálu pronikly na veřejnost a otiskl je britský deník *The Guardian*, dále obsahují následující „doznání“: „Podle zákonů asi 14 zemí je zakázáno tvrdit, že údaje o počtech mrtvých a tvrdosti holokaustu přehánějí. Nicméně tento zákon skutečně dodržuje necelá polovina těchto zemí. Blokujeme zmínky jen v zemích, které s námi záležitost aktivně řeší.“ Facebook obvinění, že sahá k blokaci popírání šoa jen někde, odmítl.

CENA ZA ANALÝZU

Mezi užší výběr kandidátů na světovou cenu za investigativní novinářskou práci (Data Journalism Awards) se dostal tým 120 argentinských dobrovolníků La Nación Data Argentina. Ten v uplynulých dvou letech zpracoval přes 40 tisíc nahrávek z odposlouchávaných telefonů

ZPRÁVY ZE SVĚTA



Anish Kapoor: objekt *Oblačná brána* v Chicagu.

iránského agenta figurujícího v dosud soudně nevyjasněném útoku na židovské centrum AMIA v Buenos Aires, při němž roku 1994 zahynulo 85 lidí (včetně žen a dětí) a 300 bylo zraněno.

Vyšetřování útoku je od té doby rozjištěnou ranou iránské politiky – poslední pokus prokurátora Alberta Nismána usvědčit z organizace teroristického útoku přední iránské politiky a ze snahy utajit viníky pozdější prezidentku Cristinu Fernández de Kirchner a její tým, skončil dosud neobjasněnou Nismánovou smrtí. Právě kvůli touze „dozvědět se pravdu“ se 120 lidí pustilo do analýzy desítek tisíc odpovědí, která by mohla pomoci případ dořešit. Výsledky jejich zjištění (jež kontakty vlády bývalé prezidentky a Íránu potvrzují) si vyžádal federální soud, u kterého v současné době probíhá vyšetřování bývalého ministra zahraničí Héctora Timermana, žalovaného z velezrady.

TWITTER BEZ IZRAELE

Vládní organizace Švédský institut, která pracuje pod švédským ministerstvem zahraničí, zablokovala pro svůj oficiální Twitter@sweden účty izraelského ambasadora Isaaca Bachmana i izraelského ministerstva zahraničí. Společně s nimi bylo zablokováno dalších 12 tisíc účtů, které byly klasifikovány jako extremistické, homofobní, rasistické a podněcu-

jící k násilí. Mezi zablokovanými účty nebyly Írán, Saúdská Arábie a mnoho dalších. Protiizraelské nálady ve Švédsku jsou patrně nejhorší za posledních několik let. Švédská levice se dokonce odmítá setkat s izraelskými představiteli, včetně velvyslance Bachmana.

PŘÍBĚH D. LIEBLOVÉ V MADRIDU

V madridské kulturně společenské instituci Centro Sefarad-Israel byl 18. května představen překlad paměti přeživší holokaustu Dagmar Lieblové. Knihu napsal Marek Lauer mann (český originál *Přepsali se – a tak jsem tady. Příběh Dagmar Lieblové* vyšel roku 2013), do španělštiny ji přeložil Kepa Uharte a vydalo nakladatelství Huso. Představení knihy se zúčastnila i samotná paní Lieblová, která shodou okolností 19. května oslavila 88. narozeniny na setkání s univerzitními studenty v Teatro Real pořádaném Českým centrem v Madridu.

CENA PRO ANISHE KAPOORA

Indicko-britský židovský umělec Anish Kapoor byl jmenován letošním laureátem ceny Genesis. Uděluje se lidem „různých profesí, kteří inspirovali ostatní svým zapojením do židovské komunity a přínosem židovství a Státu Izrael“. Slavný sochař (tvůrce monumentálních objektů z kamene, oceli či plastu) je podle poroty „jedním z nejlivnějších a nejinovativnějších autorů své generace“. Kapoor se však rozhodl zrušit slavnostní ceremonii při udělování a věnovat jeden milion amerických dolarů, s nímž je ocenění spojeno, na pomoc syrským válečným uprchlíkům.

(am, ztis, jk)



Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 6. 2017.

Cena 20 Kč (0,90 €)